

Popotnik

Pedagoški in znanstveni list

Štev. 9.

Vsebina:

I. 1. Dragiša Mihajlovič: Učiteljeva samoizobrazba. — 2. Ivanka Zupančič: V Hamburgu in Lübecku. — 3. Mirko Vauda: Šolski novinci, dom in šola. — 4. Anton Osterc: Učiteljeva samoizobrazba

II. Študijsko potovanje „Pedag. centrale“ na Dunaj:
1. Ernest Vranc: Ob desetletnici šolske reforme na Dunaju. —
2. Hinko Šumer: Splošni vtisi. — 3. Josip Dolgan: V zarji bodočnosti. — 4. Albert Žerjav: Naš študijski program. — 5. Anton Faganeli: Muzikalna vzgoja na Dunaju. — 6. Ciril Hočevar: Telesna vzgoja na Dunaju.

Listnica uredništva.

Zaradi pičlega prostora in obilnega drugega gradiva „dunajska številka“ ni mogla iziti v oni obliki, kot smo si to zamislili. Poslani članki udeležencev so se morali tiskati drobno, nekateri zakasneli pa se uvrstijo drugič. Tudi nekaj slik iz dunajskih razredov smo morali izločiti.

V oceno smo prejeli:

Publikacije Slov. šol. Matice in Slov. Matice.

„**POPOTNIK**“ izhaja v zvezkih 15. dne vsakega meseca in stane na leto 50 Din, polletno 25 Din, četrtno 12-50 Din; posamezni zvezki stanejo 5 Din.

Naročnino in reklamacije sprejema upravništvo listov UJU, poverjeništvu Ljubljana, Frančiškanska ulica 6.

V uredniškem odboru so dr. Franjo Žgeč, Anton Osterc in Ernest Vranc.

Rokopisi se naj pošiljajo na naslov: E. Vranc, učitelj v Studencih pri Mariboru.

Glavni in odgovorni urednik Rudolf Mencin. Izdajatelj Udruženje jugoslovenskega učiteljstva (UJU), odgovoren A. Skulj. Tiska Učiteljska tiskarna; predstavnik France Štrukelj. Vsi v Ljubljani.

Popođnik

Pedagoški in znanstveni list

Letnik L.

Maj 1929.

Štev. 9.

Dragiša Mihajlović:

Učiteljeva samoizobrazba.

(Konec.)

IV.

Ima medu ljudima vrlo lepih duhova, čiju inteligenciju upropaste momenti u kojima se oni razvijaju. Snaga tih momenata tako je velika, da im ti momenti društvenoga života ostanu kao neokrnjen ideal za koji se oni celoga veka zalažu. Otuda svako doba ljudske Istorije ima svoje idejne predstavnike i borce, koji nikako ne mogu svoje misli da prilagode faktima.

To što važi za sve ljude uopšte, važi i za učitelje napose. U tome pogledu na njih poglavito utiče pedagoška literatura, koja zbog samih svojih zadaća uvek ima jednu jasnu tendenciju, da preceni moć svojih koraka. Otuda ona daleko odbacuje granice moći vaspitanja; ne uzima u obzir postojanje fizike socijalne; nikako ne gleda na prepreke, koje stoje pred slabom snagom jednoga čoveka, koji treba da ih savlada i postigne ideal čoveka, koji mu se izmiče; nikad ne uzima u obzir fakta, da su stvari uvek bile jače od ljudskih ciljeva i da su se ljudski ciljevi ostvarivali tek onda, kad su se stvarima saobrazili.

Takva tendencija pedagoške literature učinila je, te veliki broj lepih učiteljskih duhova prihvata idealističko shvatanje Istorije i, preneviši ga na svoj vaspitački posao, veruje, da mu je sveta i jedina dužnost raditi u školi kao nastavnik, pa će i ljudsko društvo samim tim postati bolje.

Takvoj ideologiji podlegao je i drug Osterc. U današnjem društvu poboljšanje je savršeno sigurno; hod društva kreće se tim putem. Za gladnu, голу i bosu decu ima nešto više od pitanja želuca. To su duševni faktori. Za takvu decu dovoljan je učitelj-psiholog, koji će upozoriti merodavne faktore na to! Ne može učitelj neposredno raditi na otklanjanju bednih prilika; zato su lekar i osiguravajući i upravni uredi. I za kulturni rad učitelj nije potreban; podela rada oslobodava ga od te dužnosti, koju on ostavlja agronomu i drugim državnim službenicima. A zašta je učitelj? Za udubljanje u njegov specijalni rad u školi.

I sa ovim radom u školi od 8—11 pre i od 2—4 časa po podne, drug Osterc misli da preobrazi svet! On veruje, da će mu u tome poslu pomoći Adler i njemu slični psiholozi, te da školsku decu preobrati u idealna bića kakva ih zamišlja današnja zvanična Pedagogika. On time iskazuje veru, da se sa nešto školskih sličica, ruskom računaljkom, nešto računa, pričica i nauke hrišćanske mogu stvarati ljudi kakvi se hoće. On veruje da je Psihologija neka volšebna snaga koja leči sve neduge ljudske.

Međutim to je jedna velika profesionalna zabluda, koja traži korekciju. Za velike ciljeve kulture i civilizacije ljudske potreban je razvijen um, telesno zdravlje i okretnost, napornost i izdržljivost, dug i naporan rad. Takvi ljudi trebaju društvu radi produkcije materijalnih i duhovnih dobara. I učitelj je zato, da još od rane mladosti sprema decu u tome pravcu. Zadatak idealan i dostojan svake pažnje, jer svakako ni u budućnosti škola ne može imati drugi zadatak od ovoga.

Ali zar učitelj da ostane samo na tome radu? Zar učitelj da ne radi na tome, da društvo vrši idealnu podjelu tih kulturnih dobara, za čiju produkciju on sprema mlade članove društva? Zar da ne traži sredstva za obnovu utrošene krvi onih, koji su je utrošili na radu za opšte dobro? Zar da ne traži da društvo zaštiti majku onih, koje on poučava za taj rad, jer se beda majčina oertava na licu njihovu? Zar da ne traži haljinicu za golo telo njihovo, kapu za glavu, obuću za bosa noge njihove? Zar da ne traži hrane za gladno telo i gladan duh njihov? Zar da ne traži socijalne sigurnosti da im telo u majčinom utrobi ne bude zaraženo sifilisom i drugim bolestima, koje im život čini strahovitim? Zar? ... Zar sve to da ne traži učitelj nego da čeka da mu sve to pribavi neki uobraženi čovek, kojega će stvarati Moderna Psihologija?

Na suprot drugu Ostercu mi mislimo, da je to dužnost učiteljeva i da to nije pačanje u tuđe nego baš u svoje stvari. Razlozi za takav rad leže u samoj deci koju učitelj vaspitava. Deca imaju svoje telesne i duhovne potrebe i nepodmirenost tih potreba onemogućava svaki nastavni i vaspitni uspeh. I dužnost je učiteljeva da u tome pravcu saobražava svoju socijalnu misao i socijalnu akciju. On pri tome uvek mora znati da se socijalne potrebe podmiruju socijalnim sredstvima, do kojih se dolazi socijalnim snagama.

Ali kako da se uzdigne društvo do te visine, da socijalne potrebe podmiruje socijalnim sredstvima? Tu drug Osterc uzima u pomoć Tolstoja po kome: »Svet ne može postati bolji, dokle čovek nije bolji«.

S koliko prava?

Ogromna snaga genijalnog kritičara vaspitne teorije i prakse svoga doba bila je i ostala neuporedima. I kad današnji način vaspitanja i obrazovanja, koji iza Tolstoja još i danas traje, bude zamenjen drugim, tek će se tada videti sjajna kritika genijalnoga umetnika, koji se sav preneo u pedagoga.

Na žalost, Tolstoj, gigant u umetnosti i Pedagogici nije bio gigant u socijalnoj misli. To nije ni mogao biti. Doba njegova života i rada dalo ga je onakvoga, kakav je morao biti: ogromne umne snage, pun protivurečnosti, koje su se iz života njegove epohe usadile u njegov um. Tolstoj je bio pisac polukreposne Rusije od 1861—1905 godine. On je živi i nedostiživi protest potištenih, koje je mlela tadanja Rusija novim načinom privređivanja. Apstrahujući opise ruskih plemića, čiju je krv i sam u sebi nosio, on se poglavito zadržao na opisivanju ruskoga mužika, dok se naposljetku nije sformirao u njegovoga proroka i idejnog predstavnika.

Otuda kod Tolstoja neverovatnih protivurečnosti, koje su tako jasne i tako reljefne. One su svojstvene seljaku njegovoga doba, koji ih je pozajmio kroz religiju od rimskih robova u momentu izgubljene vere u spas na zemlji i spas od ljudi. Treba uzeti u ruke Tolstojevo delo: »Šta nam valja činiti« i pročitati. To je delo do danas najstrahovitija optužba kulture i civilizacije ljudske; ono otkriva Tolstoja kao nepomirljivog protivnika države, crkve, privatne svojine, nauke, umetnosti, novaca. Pa ipak Tolstoj u traženju leka svemu zlu, koje po njegovom mišljenju dolazi od tih ustanova, staje uporedo sa ruskim mužikom toga doba i prvobitnim hrišćaninom i zaključuje, da je svemu zlu lek u neprotivljenju zlu.

Ali kako da se spasu ljudi ovoga zla? Odgovor se dobija u samome izvoru ljudskoga zla. Tolstoj je mislio, da svako ljudsko zlo leži u zloj ljudskoj duši i zato je jedini lek od svih zala ljudskih moralno usavršavanje pojedinaca. Otuda i njegov lični život se kretao od umetnika ka propovedniku.

Na žalost ničega pogrešnijega od toga. Ovo naivno shvatanje da je ljudsko društvo skup pojedinaca, davno je palo u socijalnim naukama i danas pripada samo Istoriji. Ono ne dobija ništa ni tada kad ga Tolstoj brani. Jer stvar je vrlo prosta: ogroman broj siromašnih ljudi ne zlopiti se zbog rdave i »zle« duše predstavnika imućnih društvenih klasa, nego zbog toga, što je u danome momentu to logička posledica ekonomskih društvenih odnosa. Stvorite te odnose drugojačijim i posledice će biti drugojačije.

I tako, u socijalnim pitanjima Tolstoj je bio i suviše slab prema svome geniju umetnika, pedagoškog i socijalnog kritičara. On vodi pravo u zabludu čim kroči na socijalno polje i slabo pomaže onima, koji se na nj pozivaju. On je sebe kao socijalnog mislioca najtačnije nacrtao, kad je crtao Kifija Makijevića kako misli: kakva li bi bila ljuska od slonovoga jajeta, kad bi se slonovi iz jaja množili.

Zato se pozivanje na Tolstoja u socijalnim pitanjima nikad i nikome ne preporučuje.

V.

Zaključak.

Polazeći od fakata: da nikada Pedagogika nije davala društvu ideje, nego društvo Pedagogici; da nikada psiholog nije koregovao sociologa nego sociolog psihologa; da nikada reč nije predhodiла akciji nego uvek akcija reči — mi smo mišljenja: da Organizovano J. Učiteljstvo u svojoj akciji za svoje samoobrazovanje uzme proučavanje Sociologije za svoju bitnu zadaću.

To tražimo, ne što ignorišemo svoju stručnu i stalešku zadaću; nego naprotiv, što smo uvereni: da sa poznavanjem Sociologije učitelj postaje i bolji borac za svoju profesiju, i bolji vaspitač dece, i bolji kulturni radnik u narodu. Jer dublja socijalna misao nikada nije štetila nijednom prosvetno-školskom i kulturnom radu ljudskom.

To tražimo još i s toga, što organizovana akcija UJU na učiteljskom samoobrazovanju treba da pomaže učiteljsko obrazovanje onde, gde je ono danas najslabije. A ono je bez svake sumnje najslabije u poznavanju Sociologije, jer se od učiteljstva ta naučna grana kroz sve njegovo školovanje sasvim krije.

Govori so skoro postranska stvar; da je zbranih mnogo stremećih, to veže, to dela močne in radostne.

Edina stalna točka v današnjem kaosu je produktiven človek, ki obvlada samega sebe.

Kdor hoče, da bodo ljudje miroljubni, naj jih napravi močne, zmožne ljubezni in z jasnim duševnim pogledom.

Narod postane svoboden vedno le iz samega sebe, nikoli proti drugim narodom.

(P. Oestreich.)

Ivanka Zupančič:

V Hamburgu in Lübecku.

(Vtisi z metodičnega tečaja 8.—22. VIII. 1928.)

(Konec.)

III.

(O hospitacijah. — Šolski domovi. — Potovanja. — Stik šole z domom. — O izobrazbi učiteljev.)

V Lübecku je le ena šola, ki ima povsem značaj »novodobne« šole; v Hamburgu so štiri. Šole so mešane, obiskujejo jih dečki in deklice skupno. Ves pouk je v tesni zvezi z življenjem. Vzgojiti hoče človeka za življenje, usposobiti hoče njegove duševne in telesne sile za trdi življenjski boj. To šolo nazivljejo tudi »skupnostna šola« (Gemeinschaftsschule). V prvih treh razredih je pouk le strnjen. Urnika nisem našla nikjer. Raztolmačili so mi — bi rekla po naše! — to »pomanjkljivost« na ta način: za 4 leta osnovne šole je predpisana določena učna snov, glej, da jo v 4 letih predelaš!

Do V. razreda, t. j. skozi vso osnovno šolo, ni verouka. Od V. razreda dalje pa se vrši ta pouk le za otroke, katerih starši to žele. Značilno je, da se za to novodobno šolo prav posebno zanima starejše učiteljstvo, kajti, našla sem v vseh razredih, kjer sem hospitirala, le starejše kolege in kolegince. Novodobna šola stoji v najtesnejši zvezi s starši otrok. Obstojajo društva »Die Elternschaft«. Kolegi so mi pripovedovali, kako močna opora so jim pri vzgoji in pouku starši otrok. — Čudila pa sem se, da smisel za novodobno šolo ni še prodrla povsod v severni Nemčiji. N. pr. v mestu Altoni, ki se tesno drži Hamburga — loči ju samo 1 ulica — nova šola še ni povsem vpeljana. Učitelji iz Altone so se z nami vred udeleževali metodičnega tečaja. Švedskim in ruskim učiteljem ta šola ni bila novost. — Kolegi iz Hamburga so pripovedovali, da so starši 1. leto, ko se je v Hamburgu vpeljala »novodobna« šola, kar trumoma jemali svoje otroke iz teh šol. Imeli so nezaupanje do šole, v kateri po njihovem mnenju ni bilo nikakega reda, nikake določno začrtane poti v pouku. Vajeni so bili, da je otrok že po par dnevih pouka pisal i, u itd., zdaj pa naenkrat toliko prostosti, le samo igrakanje, same povestice. To vendar ni resna šola! A glej! V začetku prihodnjega šol. leta so prav isti starši zopet vpisali svoje otroke nazaj. Videti so vendar morali kak uspeh, kake vrline te šole; kar jih je menda prav posebno privezalo na to novodobno šolo, so bila ravno društva »Elternschaft«. Na prosto jim je dano, da lahko pogledajo v šolo, lahko prisostvujejo pouku, da vidijo delo in trud učitelja, da mu s svojim nasvetom, če treba, lahko pomagajo. V Hamburgu sem našla pri hospitiranju v IV. razr. 2 očeta, trgovca in pastorja. Sedela sta za šolskimi klopmi ter pomagala učiteljici in učencem. Oče — trgovec — je učiteljici oskrbel za obravnavo tropične pokrajine primitivno učilo: ptiča noja.

Podati hočem nekaj vtisov pri obisku razredov!

1. šol. leto (t. j. VIII. razred.).

Učiteljica pripoveduje pravljico o štirih godcih: osel, pes, mačka, petelin. Ko konča, napiše pravljico na šolsko tablo. Piše z velikimi tiskanimi črkami:

DER ESEL — I-A
DER HUND — WAU-WAU

Otroci pripovedujejo: Der Esel ruft i-a. Der Hund bellt wau-wau. Die Katze macht miau. Der Hahn kräht kikeriki. Po sliki slednjič pripovedujejo pravljico. Nato učenci »prerišejo« stavke v svoje zvezke. Rečem »prerišejo«. Začno namreč z velikimi tiskanimi črkami, ker ima učenec začetnik predvsem risalne zmožnosti. V prvem šol. letu spoznajo velike in male tiskane črke, 2. šol. leto pisano latinico, 3. šol. leto nemško ali gotično pisavo.

V 1. šol. letu prav pogosto uporabljajo igrače za pouk. Otroci ljubijo svoje igrače, čutijo se srečne, če njih igrače tudi drugi občudujejo, posebno v šoli. Igrača nudi opazovalno-nazorno snov, igrača gradi nekako most od učitelja v otrokovo miselno življenje.

Žal mi je bilo, da nisem prisostvovala pri pouku v 1. šol. letu, kjer je deček prinesel v šolo svojega konjička, najljubšo svojo igračo, ki je dala povod najživahnejšemu stvarnemu pouku. Preprost lesen konjiček je prinesel v razred življenje. Suhoparna vprašalna metoda bi pač pri učencih začetnikih, ki imajo še malo zaznav in predstav, ne rodila uspeha.

Prinašajo seboj tudi knjige s podobami, igro z dominom, igro s keglji. Na take igrače se prav posebno naslanja pouk v računstvu. Disciplina seveda — po naše — ni vzorna. Bilo je več kolegov, ki sploh pri tej živahnosti v razredu niso zdržali, ampak so po kratkem času odšli.

V 1. šol. letu uporabljajo prikupno Hansa-Fibel, ki silno učinkuje kot knjiga s pravljicami in koloriranimi slikami. V VII. razr. (t. j. 2. šol. leto) imajo poleg čitanke male broširane zvezke z raznimi berili, slikami, ugankami, navodili za ročna dela, z oddelkom »Mladi risar«, z nalogami za izrezovanje in sestavljanje. Vsakih 14 dni izide tak zvezek, za to prineso učenci letno po 60 Pf.

Povesti, ki jihčitajo ali slišijo — ilustrirajo. Videla sem tudi, da učiteljica ilustrira priprosto povestico v svrhu sestavljanja računskih nalog. Računice 1. in 2. šol. leta so vse bogato ilustrovane ter polne praktičnih računov.

V neki šoli sem videla hranilnico za učence. To je avtomat ob steni. Vanj mečejo otroci svoje prihranke po 50 Pf ali 1 M. Avtomat da otroku kot potrdilo karton z napisanim zneskom, ki ga je »vrgel« v hranilnico. In zopet je tu prilika, da učenci štejejo in računajo ter se uče varčevati.

V V. razredu (t. j. 4. šolsko leto) sem pregledovala lepopisne in spisne zvezke učencev. Našla sem pisave, katerih vsaka je imela nekaj posebnega — individualnega na sebi. Vse pisave so pokončne. Učiteljica tega razreda mi je pojasnjevala: Učenci tega razreda, katerim so vse osnovne oblike črk dobro znane, smejo pisavo po svoje — tudi po nasvetu učitelja — spremenjati. Celo pri bolj nerodnih otrocih se na ta način dosežejo uspehi. Njih pisava sicer ni »kaligrafična«, je pa za oko prikupna. Učenec je položil v pisavo svojo individualnost.

V V. razredu sem tudi opazovala, kako se upošteva takozvani »priložnostni pouk«. Učenec prinese učiteljici več izrezkov iz časopisov. Bila so to poročila o požaru, ki je izbruhnil prejšnji dan v bližini učenčevega stanovanja. Učiteljica pusti, da učenci čitajo ta poročila. Nato pojasni izraze kot: Azetylen, allarmiert, Kemikalien, Hydrant, Rauchmaske itd. Otroci so pripovedovali, kaj so gasilci med seboj govorili o ognju, kaj vse so s seboj pripeljali za gašenje. Nato je učiteljica jela govoriti o gasilni brizgalni. Omenila sem ji koncem ure, da se mi ne zdi prav, ker otrokom ne predoči gasilne

brizgalne, saj je vendar vsi učenci ne poznajo. Razložila mi je, da bo to storila prihodnjo uro, saj ta dan ni vedela, da ji bo govoriti o požaru. Tako nekako učenci narekujejo snov, ki jo naj učitelj obravnava.

Prišla sem v VI. razred (t. j. 3. šol. leto). Upravitelj šole me predstavi razredni učiteljici in ji pove, da sem iz Jugoslavije. Učiteljica me takoj seznanj z učenci ter jih vpraša, ali jim je kaj znanega o Jugoslaviji. Že se oglase: »Aus Jugoslaviem bekommen wir Mais.« Upošteva se pač praktična stran zemljepisnega pouka! Otroci, pa menda učiteljica tudi, bi bili sila radi kaj slišali o Jugoslaviji. Na željo učiteljice sem stopila pred otroke ter jim opisovala naše gorske velikane, gorska jezera, Jadransko morje, južno sadje. Kako so se čudili višini naših gor! Pri njih ima najvišji griček 80 m višine. Naposled sem morala na prošnjo otrok nekaj pripovedovati v slovenskem jeziku. Povedala sem jim pravljico o Rdeči kapiči. V tem razredu sem našla tudi slušatelja univerze — bodočega učitelja, ki je tu hospital.

V tem razredu sem ostala še tudi pri telovadbi. Negujejo prav posebno rajalne nastope in narodne plesse. Pri plesih otroci pojo. Ugajalo mi je sledeče: Učitelj igra na klavirju razne melodije. Dečki in deklice (po 6—8 naenkrat) izvajajo na te melodije razne ritmične gibe popolnoma samostojno, kakor pač melodijo razumejo.

V vseh razredih imajo zaboje, napolnjene z drobnim peskom. Tu otroci ponazorujejo razne oblike iz narave, tako hrib, dolino, ceste, železnice, obrise raznih pokrajin itd. Medsebojna kontrola privzga natančnost v izvrševanju dela. Zemljepis se kolikor mogoče poučuje v zvezi z računstvom in spisjem.

Na strehi ene največjih in najlepših šol v Hamburgu imajo zvezdarno, katero so uredili starši, šolska oblast je preskrbela le materijal.

Seveda ima vsaka šola svoj »Episkop«, pa tudi že »radio«.

Domoznanski in zemljepisni pouk prav posebno goje na potovanjih. Vsak razred potuje tekom šolskega leta vsak mesec v oddaljenejšo okolico mesta. Vsak razred pa preživi med šolskim letom še po 2 tedna v šolskih domovih, ki leže ob Vzhodnem morju, v bližini meklenburških jezer, v Holsteinski Švici in v gorovju Harz. Obiskali smo šolski dom na polotoku Prival ob Vzhodnem morju. Ti domovi nudijo otrokom krasen oddih. A tudi v tem času se vrši pouk. Vsak dan napravijo učenci s svojim učiteljem ekskurzije z zemljevidi v rokah. Uče se čitati s kart in zemljevidov. Poleg ekskurzij se pečajo z delom na vrtu, s pospravljanjem sob. Nauče se reda v jedi, vstajanju in počitku. Pišejo dnevnik. To je zbirka prostih spisov. Videla sem opisana razna otroška doživljanja kot:

In den Tannen. — Wie wir die Seemöven fütterten. — Bei der Gartenarbeit. — Als wir mit dem Motorboot fuhren. — Beim Tischescheuern. — itd. Na več straneh dnevnika sem videla razne ilustracije. Z otroci gredo v šolske domove tudi matere, ki oskrbujejo gospodinjstvo ter prispevajo tudi z raznimi živili. Med šolskim letom pa vsak otrok v malih obrokih vplačuje v skupno blagajno za bivanje v šolskih domovih.

Za otroke, bolne na pljučih, imajo gozdne šole. Skoro vsako nedeljo napravijo posamezni razredi z učitelji in starši skupne izlete izven mesta.

In koliko novih vtisov pridobi otrok velemesta v prosti naravi! Kako se s tem olajšuje delo v razredu! — V Lübecku je tudi poleti in pozimi na dnevnem redu kopanje in plavanje in sicer vsak dan od 8—9 zjutraj; pozimi v zaprtih toplih kopališčih, ki so na šolah ali v njih bližini, poleti na prostem. Pouk v plavanju se začne v 3. šolskem letu. Zavedajo se pač, da le v zdravem telesu biva tudi zdrav duh!

Spričeval — v našem smislu — nimajo. Učitelj napiše o vsakem učencu koncem leta obširno poročilo, ki govori o učenčevih zmožnostih, o napredovanju oziroma nazadovanju, o njegovem obnašanju, o izvrševanju domačih nalog, o občevanju s součenci, o šolskem obisku in naposled, v kateri razred spada v prihodnjem šolskem letu. Ta poročila dobe starši v pregled in podpis. Na nekem takem poročilu sem videla poleg očetovega podpisa še opazko: V bodoče se bom potrudil, da bom svojega sinka bolje nadzoroval pri izdelovanju domačih nalog.

Vsak otrok ima tudi beležnico za razna oznanila staršem. Pri pregledovanju take beležnice sem videla sledeča oznanila:

Spored za roditeljski sestanek dne ....

- a) 1. Vprašanje šolskega zdravnika.
2. Naš jesenski izlet.
3. Vzgoja k redu doma in v šoli.

Podpis staršev.

- b) 1. Naša božičnica.
2. Socialna naloga šole.
- itd.

Videla sem v tej beležnici tudi napisano: »Od 18.—31. maja moram prinesiti 2 M za poletno potovanje.« Vse to je zopet dokaz, da šola in dom hodita roko v roki, da podpirata drug drugega.

O izobrazbi učiteljev.

Po dovrstitvi višje šole, ki traja 9 let in v katero vstopi učenec iz IV. osn. razreda, zahteva učiteljski študij še 6 semestrov na univerzi. Oni učenci pa, ki po 7. šolskem letu prestopijo v takozvano »Aufbauschule«, ki traja 6 let, in se hočejo posvetiti učiteljskemu stanu, imajo tudi od tu vstop na univerzo. Tu je glavni predmet vzgojeslovje in filozofija. Poleg tega si pa mora vsak kandidat izbrati še en stranski predmet, n. pr. biologijo, geometrijo, risanje, godbo, telovadbo — vedno le po en predmet. Po 6. semestru napravi državni izpit iz vzgojeslovja, filozofije in stranskega predmeta, ki si ga je izbral. V teku prvih štirih semestrov imajo vsak teden po dve uri praktičnih vaj na različnih šolah. Hamburg nima vadnic kot jih imamo pri nas v zvezi z učiteljskim študijem. V zadnjih dveh semestrih pa mora vsak kandidat hospitirati v šoli, katero si je sam izbral, in sicer najprej 4 tedne, potem pa še enkrat 6 tednov nepretrgoma. (Omenila sem že, da sem pri hospitiranju našla v nekem razredu kandidata, ki je baš imel svojo hospitacijsko dobo.)

Zadnjih 6 hospitacijskih tednov izpolni tako, da je prve 3 tedne on hospitant, naslednje 3 tedne pa je kandidat učitelj in razredni učitelj kandidata hospitant. Kandidat sam mora o svoji hospitacijski dobi podati obširno poročilo, pa tudi učitelj odda svoje mnenje o hospitantu. Hospitanti si tudi ogledajo šolske domove, ostanejo po par dni tam med otroci, udeležujejo se poučnih potovanj z učenci. Pa tudi učiteljski kandidati sami napravljajo poučna potovanja. Lani so bili na Angleškem, letos se bodo podali v Francijo.

Po 3 letih prakse napravi učitelj usposobljenostni izpit, za katerega se pa že vso dobo 3 let prav marljivo pripravlja. Obiskovati mora določeno število raznih predavanj, ki se vrše na inštitutu za nadaljno izobrazbo učiteljev. Izdelovati mora iz teh predavanj naloge, ki jih predloži izpraševalni komisiji. Dokazati mora tudi popolno usposobljenost v poučevanju tistega predmeta, ki si ga je izvolil — kakor sem že omenila — poleg vzgojeslovja

in filozofije na univerzi. Usposobljenostni izpit se vrši v tistem razredu, kjer učitelj deluje. Komisija pride v razred in natančno oceni učiteljevo usposobljenost.

Plača hamburških in lübeških učiteljev je znatno večja nego naša. Reklo se nam je: učiteljstvo je tu tako dobro plačano, da se nam ni bati, da bi ostavljalo učiteljsko službo.

* * *

22. avgusta se je zaključil metodični tečaj. S koleginjo Glinškovo sva se že v Hamburgu poslovili od udeležnikov ter se odpeljali preko znane, otožne Lüneburger Heide v Berlin, kjer sva ostali še en dan. Potem pa naju je popeljal vlak preko Dresdena skozi bratsko Čehoslovaško dalje proti jugu — v najino domovino. Odnegli sva s potovanja in metodičnega tečaja najlepše vtise. Želela bi, da bi zamogla vse temeljiteje pregledati ter se popolnoma poglobiti v »novodobno šolo«. Bilo je pač za tako kratko odmerjen čas vsega preveč! Kakor odvijanje filma pred očmi gledalcev! Komaj se zavedaš slike, že ti odbrzi in že zreš drugo! Ko prideš domov, še le skušaš vse razvrstiti in si pojasniti.

Oton Glöckel,
dunajski šolski reformator.

Mirko Vauda:

Šolski novinci, dom in šola.

(Konec.)

Priprava na sprejem in vstop šol. novincev.

je v prejšnjem poglavju sem omenil, da je treba učitelju in roditeljem posebne priprave za sprejem in vstop novincev v šolo. V nekaterih inozemskih deželah prirejajo novincem posebne vstopne slavnosti. K istim so z otroci vred vabljeni tudi roditelji. Pri takih slavnostih nastopajo učitelji z uvodnimi pozdravi na šolske novince, s poučnimi govori o skupnem vzgojnem delovanju šole in doma na naslov roditeljev, tuintam se vrši obenem obdarovanje novincev s slaščicami in prvimi šolskimi potrebščinami. Večji učenci sodelujejo s tem, da okrase šolske prostore, predvajajo vesele in kratke deklamacije, pesmice in prizorčke. To se vrši večinoma v šoli, v zadnjem času pa že tudi zunaj blizu šole, v oni naravi, kjer otrok ne gleda zaduhlih sten nove mu hiše — šole, marveč zeleno, širno trato pod svobodno nebno modrino, kot je isto spoznal in vzljubil pred svojo domačo hišico. Ob tem prvem sestanku šol. novincev z učitelji in učenci navdajajo novince in roditelje dokaj mnoga in različna čustva. Novinci so v največ slučajih bojazljivi, roditelji pa nezaupljivi, morda celo protivni in izročajo svojega malega razvajenčka le prisiljeni, da se izognejo posledicam tozadevnih zakonitih predpisov. »Za obe skupini mora učitelj, ocenjujoč čustveni položaj otrok, izbrati primerni ton. Prve ure, ki jo preživi z njimi, ne sme upodobiti po vsakdanje, marveč mora iz nje narediti uro slovesnosti, v kateri se otrok osvobodi vsega, kar ga notranje vznemirja, tako da se že prvi dan ne vrača rad domov in se že veseli prihodnjega dne.«¹

Take »vstopne slavnosti« so vsekakor zelo umestne in priporočljive, izvzel bi iz njihovega sporeda le obdarovanje s slaščicami, ker je to luksuz, povrh niti vzgojstven, niti zdravstven. Dalje pa mi je ta sestanek o priliki šolskega vstopa še premalo in tudi prepozen. Po sedanjih šolskih predpisih ima šolski upravitelj izvršiti popis šolskih novincev že tekom meseca maja vsakega leta. Umestno je, da si šolski upravitelji razdele ta popis na vse štiri tedne v maju tako, da imajo za vsako vas časa dovolj, da si pogledajo vsako hišo, seznanijo z vsemi ljudmi in razmerami v domovih šolskih novincev. Šolski upravitelj naj obvesti z javnim razglasom ali po županstvu vse roditelje pravočasno poprej o dnevu šolskega popisa, kajti sicer jih (na deželi radi kmetijskih, v trgih in mestih radi stanovskih in drugih poslov) često ne najde doma; tako ostane tak popis le kontrolnega, namesto tolivažnejšega vzgojno-informativnega značaja. Ako šolski upravitelj ni obenem elementarni učitelj, naj k temu popisu novincev na vsak način vzame s seboj tudi elementarnega učitelja, saj je v prvi vrsti ravno zanj glavno in važno, da na licu mesta vidi, sliši in občuti vso okolico, torej vse individualne, naturalne in socialne činitelje, ki so vplivali (glej Lay²) na telesno in duševno rast otroka. In doma je doma! Otroka vidiš v njegovem naravnem kretanju! Mati, gotovo srečna in najbrž celo ponosna, da prihajaš prav po domače, ti bo tudi prav

¹ Langer-Legrün »Handbuch für den Anfangsunterricht«.

² Lay-Enderlin »Führer durch das erste Schuljahr«.

po domače in odkrito oslikala njenega šolskega prvenca. Vpogled boš pa dobil tudi v način vzgojnega ravnanja in odzivanja roditeljev napram otroku. In vse to se doma odigrava pristinajše, za naše poznejše vzgojno šolsko delo pa zato merodajnejše nego ob takih popisnih »uradovanjih« v šoli.

Poglavitna priprava na šolski sprejem novincev pa je za roditelja in učitelja roditeljski sestanek pred šolskim pričetkom, ali morda celo pred šolskim popisovanjem. K temu sestanku pridejo le roditelji novincev in sicer sami. Namen tega sestanka je dvojen: 1. da seznanijo roditelje s potrebo in približnim načinom spoznavanja otrok in njihovega razvoja; 2. da seznanijo roditelje v priprosti obliki s sedanjim vzgojno-učnim delom v I. razredu.

*

Opisal sem s tem približno, kako je treba uvajati novince in njihove roditelje v šolo. To važno delo smo doslej večinoma zanemarjali. Zavedajmo se, da je od prvega otrokovega šolskega obiska pogosto odvisno celotno otrokovo stališče napram šoli in tako njegova bodočnost sploh.

Razredna debata na Dunaju.

(Iz knjige Langer-Legrün „Handbuch f. d. Anfangsunterricht, D. V. f. J. u. V.)

Anton Osterc:

Učiteljeva samoizobrazba.

(Odgovor tovarišu D. Mihajloviću.)

Vaš odgovor, cenjeni tovariš, ni prinesel v sporni tema zaželjenega osvetljenja! V članku v 5. številki sem dal svojim nazorom konkretnije oblike in sem pričakoval, da storite Vi v Vašem odgovoru isto. Zlasti sem si želel, da doprinesete k mojim trditvam čisto konkretne protidokaze, take, ki bi me prepričali o neumestnosti mojih naziranj. Nič bi se ne obotavljal, da jih opustim, če vidim, da niso realna. A nič od tega v Vašem odgovoru! Deloma ignorirate moja izvajanja (glede organskega razvoja družbe, glede pomena izobrazbe in vzgoje sploh za ta razvoj, glede hib sedanje šole, učiteljevo delo v zdravljenju bede...), kjer pa odgovarjate, se umikate za splošne trditve in poljubne avtorje (glede delovne šole, glede možnosti nove vzgoje v stari družbi...). Vidi se, kot bi hotela tekrovati, kdo izmed naju je pravzaprav več prečital; toda gotovo oba veva, da koristijo knjige le toliko, kolikor se je kdo vživel vanje in ga usposobijo za umevanje življenja, sploh realnosti same. V splošnem ostajate pri Vaših prejšnjih izjavah.

Najina polemika se da reducirati na tri vprašanja: 1. Je li možna boljša vzgoja v sedanji družbi? 2. Kaj nudi vzgoji sociologija? 3. Kaj ji nudi psihologija? K tem vprašanjem se hočem izjaviti še podrobneje kot sem to že storil. Nudim Vam čim večjo »ploskev za napad«.

„Ne može?“

Na vsa moja dokazovanja, da se dá družba poboljšati z boljšo vzgojo, imate le stereotipni »ne može!« Ker da boljše šole družba ne dopusti, in ker je vpliv šole sploh neznamenit. Oglejmo si te razloge.

V čem obstoja nova šola? V tem, da uvaja v svoje delo čim najpristnejše življenje, kakor je za dotično starostno stopnjo primerno; da pospešuje razvoj posameznikove individualnosti in da napeljuje individualna stremjenja v socialne struge. Zbujanje otrokove aktivnosti in iniciativnosti, nega ročnega dela, strnjen pouk (Gesamtunterricht) na nižji stopnji, skupinsko delo (Gruppenarbeit), opuščanje nasilja nad otrokom, to so zunanji znaki te idejne preorientacije. Vse to so — to morate priznati — nujni elementi za vsako družabno obliko; v njih je garancija za harmonijo v vsaki družbi, kolikor je sploh harmonija možna. In te šole da sedanja družba ne dopušča? Ali je družba ugovarjala, če je učitelj zamenjal razred s feldvebelsko disciplino z zaupnim razmerjem? Če je nadomestil šablonizirano postopanje z individualiziranim? Če je zamenjal dociranje s samodelavnostjo učencev? Ali če je prelomil s sistemom rivaliziranja za dober red in učiteljevo naklonjenost ter raje vpostavil delovne zajednice z naravnimi delovnimi cilji? Ali če so profesorji na srednji šoli uvedli delavnice in usmerili celotno delo bolj praktično? Verjemite mi, teh protestov še nisem slišal! Pač pa vem, da je odpor proti tej šoli močen pri učiteljstvu. Tudi tovariša Bregant in Dolgan, ki ju navajate v potrditev Vaše teze, Vam lahko povesta marsikaj presenetljivega.

In drugi razlog. »I sa ovim radom od 8—11 pre i od 2—4 časa po podne drug Osterc misli da preobrazi svet. ... On time iskazuje veru, da se sa nešto školskih sličica, ruskom računaljkom... mogu stvarati ljudi kakvi se hoće« (257). Z ozirom na moja izvajanja v 5. številki me ta Vaša konstatacija presenečala! Kakor da jih niste čitali. Naj označim svoje stališče glede zunanjega obsega vzgojstva še podrobneje.

Slab učitelj, če se omejuje njegov vpliv samo na čas od »8—11 pre i od 2—4 časa po podne«. Dobra šola vpliva tudi na otrokovo življenje doma, in učitelj mora v vzgojne svrhe navezati iskrene stike s starši. Seveda 4-letna šola tudi v tem slučaju ne more »preobraziti sveta«; nekoliko več vpliva ima 8-letna, a tudi to je mnogo premalo. Štirinajstleten otrok ne sme biti prepuščen samemu sebi in svoji usodi; skrb zanj mora segati najmanj do 18. leta. Ono razmeroma malo število mladine, ki poseča srednje šole, je deležno te skrbi, čeravno je še treba mnogo, mnogo zboljšanja; obrtni, industrijski trgovski in kmetijski naraščaj le deloma, in še to v obupno nepopolni obliki. Vsa ta mladina bi morala do 18. leta posecati svoje strokovne šole ali vsaj redne tečaje, kjer bi bilo zanj v polni meri preskrbljeno v vzgojnem in higienskem oziru. — Vzgojno interesno območje pa je treba podaljšati tudi navzdol, do rojstva; tu se že polagajo temelji bodoče osebnosti, kakor je to dognala psihologija. Kdor pozna vzgojne zmožnosti staršev (ne samo proletarskih!), se mora pri tem zgroziti. Postane mu umljiv marsikateri »težek« slučaj v šoli. Začetki psihoz in neuroz pri odraslih segajo večinoma v to dobo nazaj. Tu so korenine kriminalnosti. Treba je torej tudi to mladinsko dobo spraviti pod vpliv strokovne pedagogike, s poukom mater in z otroškimi vrtci. Umljivo je, da se tam, kjer vzgojo ovirajo materielne težave, nudi tudi materielna pomoč: skrb za doječe matere, brezplačna prehrana v otroškem vrtcu, otroška zavetišča.

Vsa mladina vsaj do 18. leta, brez ozira na sloj, mora najti v vzgojni instituciji polno zaščito; seveda tudi z ozirom na telesno uspevanje, ker je duševno uspevanje z njim v tesni medsebojni zvezi.

V t a k e m obsegu, tov. Mihajlović, si zamišljam vpliv vzgoje! Uverjen sem, da bi tako organizirana vzgoja imela odločilen vpliv na značaj doraščajočega človeka; in človek dá družbi obeležje.

V tem širokem vzgojnem delu pa se še ni storilo skoro ničesar. Toda ne zato, ker družba ne pusti, temveč zato, ker se poklicani vzgojni činitelji niso nič brigali za to! Če se niso brigali za to starši ali delodajalci, jim tega ne zamerjam; absorbira jih borba za lastno existenco, pogosto jim pa sploh manjka smisel za to. Ni pa opravičila za pedagoge, ki je to njihova družabna funkcija! Sem na stališču enotnosti vzgojiteljskega poklica. Vzgojna načela, ki veljajo za to mladinsko dobo, veljajo tudi za ono. Pedagogika je samo ena. Zato ima učitelj na osnovni šoli pravico, a v obstoječih razmerah tudi dolžnost, da posveti svoj vzgojni interes vsej mladini, četudi praktično dela samo z gotovo starostno dobo. Njegova pozornost pa mora veljati tudi faktorjem, ki so po svoji naravi vzgojno obvezani ali vzgojno vplivni: staršem, časnikarstvu, društvom, Cerkvam.

To našo širšo dolžnost moramo izvršiti in jo tudi lahko izvršimo. Tudi v obstoječi družbi! Potom trdne organizacije in potom politike. A doslej še nismo uvideli potrebe, da si prisvojimo temeljit vzgojni program, obsegajoč ne samo notranjo reformo vsega šolstva, temveč tudi zunanji ustroj, izbiro poklica, šolsko zdravstvo (šolske zdravnike za vse vrste šol, tudi za otroške vrtce, in ki bi res tudi vršili svojo nalogo), šolske kuhinje, vzgojni in higienski pouk staršev, tisk, razmerje Cerkev do šole. Še manj smo skušali tak program uveljavljati v politiki. Nas je armada, uspeh bi bil siguren. Saj je dobro vzgojena in vzrejena mladina i v eugeničnem, i v gospodarskem, i v političnem interesu vsakega naroda. Toda ne! Mi prepuščamo prosvetno politiko advokatom in drugim »strokovnjakom«, sami pa se raje naivno igramo klerikalce in liberalce, buržujce in komuniste, se blatimo in oviramo med seboj ter se ponižujemo za vprego raznih strank za njihove (partizanske!) cilje. Sicer

res lahko rečemo: Mi smo, kakor so nas dala učiteljšča; postavila so nas v življenje brez orientacije, brez poklicnega etosa. Toda: ali smo pa storili kaj, da se oficialna učiteljska izobrazba zboljša? — Jaz obtožujem učiteljstvo (kot celoto) čisto zavedno. Vi smatrate za potrebno, da ga jemljete v zaščito. Razumem to situacijo: Jaz očitam učitelju hibe, ker verujem v njegovo vzgojno misijo v družbi; Vi te misije ne priznavate, Vam je učitelj le »pokoren vršilec družbinih nalog« (a ne v vsaki družbi?), zato Vam je seveda vse eno, kaj on kot vzgojitelj hoče.

Učitelj-sociolog.

»... unese u školu mesto srednjevekovne romantike ekonomsko posmatranje Istorije« (198). Tako govori učitelj-sociolog. Prav nič Vas ne moti dejstvo, da je otroška doba po svojem značaju romantična in da ji je »ekonomsko posmatranje istorije« sploh nemogoče. Vi protestirate proti obstoječim nasiljem nad otrokom, da ga izpostavite drugim! To bi naj bila korektura učitelja-sociologa učitelju-psihologu? Hvala! Nam je kršenje psihičnih zakonitosti enako odvratno, pa naj pride od staršev, Cerkev, ali od te ali one družbe. Učitelj-psiholog sploh odklanja vzgojo, kjer diktirajo samo zunanji cilji. Vi obsojate srednjeveško sholastiko, a njen princip obdržite. Tudi Vam je otrok »Mittel zum Zweck«! Odkrito Vam povem: Po Vaših izvajanjih mi je še tem bolj jasno, da je psihologija edino jamstvo, da se obvaruje otroka pred protinaravnimi nasilstvi, ki so ga tlačila tekom stoletij.

Da bi proučevali sociologijo zato, da realiziramo to ali ono družabno obliko v šoli, je naivno početje. Otrokova duševnost je drugačna od odraslega, zato potrebuje otrokovo življenje lastne oblike. Zato so n. pr. učitelj-sociologi v Sovjetski Rusiji morali opustiti šolo kot gospodarsko-aktivno zajednico; istotako so morali v predvojni Avstriji opustiti sodništvo med učenci.

Pač sociologija lahko sovpliva na postavitev vzgojnega cilja. In sicer lahko vnese v ta cilj samo socialni moment. Individualni moment kot drugi pol vnese v cilj psihologija. A stavljenje cilja je enkratno delo. Realizira pa cilj še le podrobna vzgojna praksa, ki jo vrše milijoni vzgojiteljev dan za dnem. Oporo za to podrobno delo dobé skoro edino v psihologiji; ona pokaže, kako je treba voditi vsakega posameznika k zaželjenemu cilju.

Sociologijo kot recept za napravo boljše družbe odklanjam zato, ker sploh ne verujem v idealno družbo. Verujem le v stalen napredek v tem smislu, da se organski lečijo vsakokratne občutene socialne rane.

Vedno in vedno povdarjate bedo pri mladini, kot memento sociologa. A to ni umestno; ker učitelj-psiholog ne upošteva te bede nič manj kot Vi. Pač pa je glede lečenja za druga pota, ki so bolj realna in obetajo sigurnejšo pomoč.

„Maglovite psihološke apstrakcije“.

Pomen psihologije sem očrtal v mojem prejšnjem članku obširno. Na ta izvajanja nič ne reagirate. Pač pa še nadalje navajate proti psihologiji argumente, ki — niso argumenti. Da vidimo:

»Pestalozzi nije bio protivnik škole svoga doba što je poznavao Modernu Psihologiju... Škola njegova doba puna zagušljive sholastike i praznoga brbljanja izazvala je u njemu čitavu pobunu« (199). Ne opazite li, da je spoznanje za te nedostatke moglo priti le iz psihološke sfere? Moderne psihologije kot vede Pestalozzi res ni poznal, a on jo je nosil v svoji intuiciji. Tudi midva bi ne potrebovala psihologije, če bi bila Pestalozzija. Toda nam

navadnim zemljanom ta intuicija ni dana z rojstvom; moramo jo nadoknaditi z zavestnim psihološkim spoznavanjem.

»Pre svega Psihologija još nije načisto sa mnogim i mnogim pitanjima« (230). Če bi se izplačalo proučevati samo popolne znanosti, bi morali opustiti vsak študij. Za vedno! Tudi sociologijo!

Ponovno navajate kot argument proti psihologiji, da ne more pomoči otrokovi bedi. Mislite pri tem na materielno pomoč. Ta Vaša trditev je dosegla že neprijetno stereotipnost! Psihologija ne zmore še marsičesa drugega. Ona ima svojo lastno delovno področje, ki — bodi ponovno povdareno — sili nujno tudi k lečenju otrokove bede.

»Maglovite psihološke apstrakcije« (230). Ni vse, česar ne moremo prijeti, abstrakcija. Psihologija raziskuje duševno realnost, duševne zakonitosti; prav kakor n. pr. fiziologija organske zakonitosti, ali sociologija družabne zakonitosti. »Maglovitost« pa se razblini, čim človek prodre malo globlje.

»Moja nevera u magičku moć Psihologije možda dolazi baš otuda, što je dobro poznajem« (230). To ni negativna ocena! Ker si »magičke moći« ne prilašča niti psihologija sama. Realisti se zadovoljujemo s trdno oporo, ki jo daje psihologija resnemu, vztrajnemu delavcu. Vero v lahek socialni, moralni in kulturni preokret z nekimi magičnim receptom prepuščamo drugim.

Citat po Blonskem: »Moja ispitivanja po Psihologiji ubedila su me ne samo u besplodnost tradicionalne Psihologije...« (230). Opozarjam Vas na besedo »tradicionalne«!

Ko v III. poglavju kritizirate splošno nemško in ameriško šolstvo, ne more zadeti ta Vaša kritika naprednih učiteljev v teh državah. In ti učitelji delujejo na psihološki podlagi.

Bodi dovolj. Nobeden od razlogov, ki jih navajate proti psihologiji, ni stvaren. Vidi se, da imate napram psihologiji principiелno odklonilno stališče. Ne zdi se mi torej umestno, da kupičim v zagovarjanju psihologije k prejšnjim argumentom še novih, temveč se mi zdi umestnejše, da poiščem vzroke tega Vašega nasprotstva. Vidim jih tako-le: Na podlagi Vaše čustvenosti in impulzivnosti ste si ustvarili ideologijo, in vse, kar ne služi tej ideologiji, odklanjate. Tudi dejstva! To moje trditev podprem z značilnimi Vašimi izreki:

»U tome se poslu (t. j. psiholoških raziskovanjih) često puta stigne tamo, gde se nije pošlo« (230). To more vediti šteti v napako samo izrazit ideolog. Pri vsakem objektivnem iskanju resnice se redno dogaja, da se korigira ali krene na nova pota. Kdor hoče najti rezultat, ki si ga je že prej formuliral, ni »objektiven istraživač istine« (232)! To nujno vodi v napačne sklepe in napačna dejanja.

»Proučavanje sredine preduzeto je u smeru suzbijanja ideologije kod dece radničke klase« (231). Najprej moram povdariti, da raziskovanje ni preduzeto v tej smeri, temveč samo po sebi vodi v to smer. A glede suzbijanja proletarske ideologije: Obsojate li enako odločno suzbijanje buržujske ideologije pri deci buržujskih staršev? Psihologija odklanja oboje. Otrok naj ne živi niti v proletarski, niti v buržujski ideologiji; oboje je karikatura življenja in ovira harmoničen razvoj osebnosti. Svojo ideologijo si naj ustvari zrel človek po lastnem prevdarku.

»Ja sam u posmatranju društvenih pojava materijalista, i taj način mišljenja sprovodim i kroz proučavanje Pedagogike pa i Psihologije« (231). S tem Vi sami zagrešujete to, kar očitate drugim: tendencioznost.

Citat po Wolffu in Vaš komentar k njemu (232). Kdor hoče in more biti objektiven, bo tej Wolffovi ugotovitvi pritrnil. Je — žal — dejstvo! Ravno na take ugotovitve se opiram, ko trdim, da pokaže psihologija bedo v še hujši luči nego sociologija in da poznavanje psihologije sili učitelja, da pomaga lečiti bedo. Ravno take konstatacije dajejo povod nemškim oblastim, da stalno izboljšujejo položaj delavstva. In Vi protestirate proti tej ugotovitvi, proti dejstvom! Samo zato, ker se ne sklada z Vašo ideologijo, ali bolje: z Vašim razpoloženjem. Kajti mimogrede bodi omenjeno, da Wolffova trditev niti ne nasprotuje Vaši tezi; če je duševnost proletarskega otroka idealno-lepa in harmonična, bi ne imeli drugega opravka pri njem, ko da ga — zavidamo!

Cenjeni tovariš! Ni med nama razlike v tem, da »drug Osterc veruje rečima, ja faktima« (230). Razlika je marveč v tem, da priznavam jaz brezpogojno zakonitosti v življenju in — ni me sram priznati — tudi iracionalnosti, a Vi se izživljate v smelih miselnih konstrukcijah brez zadostne realne podlage in hočete vse življenje prikrojiti eni sami poljubni formuli.

S to konstatacijo postane tudi jasno, zakaj odklanjate moje stališče glede sanacije družbe (zboljšanje posameznika potom vzgoje). Odklanjate ga zato, ker niste sigurni, da bi šel socialni razvoj tedaj natačno V a š a pota. A ta nesigurnost Vam pri tem prav nič ne omaje vere v vrednost Vaše ideologije!

Istotako odrekate Tolstoju sociološke kvalitete samo zato, ker njegovih misli ne najdete v V a š e m sociološkem kodeksu!

K stvarnosti!

Ker najina polemika ni najina privatna zabava, jo treba čim prej spraviti do zaključka. Preidiva h konkretnostim. Blagovolite mi določno odgovoriti na sledeča vprašanja: Priznavate li,

1. da je sedanja vzgojna in učna praksa v šoli antisocialna in da kot taka truje družbo?
2. da, če bo vzgoja v popolnem smislu (upoštevana tudi higienska stran, ki je sploh neločljiva od vzgoje) obsegala vso deco do 18. leta, da to vodi k izboljšanju družabnih razmer?
3. da obstojajo zakonitosti v duševnem življenju?
4. da ima posameznik pravico do individualnega življenja (seveda ne v smislu antisocialnosti)?
5. da je otroška narava tudi po svoji duševnosti različna od narave odraslih?

Popolnoma se strinjam z Vami, ko pravite: »Apstrakcije udaljuje ljudi od fakata a svako udaljavanje od fakata onesposobljava čoveka da vidi život onakav kakav je« (198). Zato mi blagovolite odgovoriti s f a k t i na sledeča vprašanja:

6. Kateri so tisti »protivni rezultati« v psihologiji, ki onemogočajo njeno praktično porabo?
7. Kje je d r u ž b a preprečevala notranjo prenovno šole v smislu, kakor sem ga označil spredaj?
8. Kdaj je že učiteljstvo kot celota pri nas poskusilo provesti temeljit vzgojni program in kako?

In končno: Vaše splošne trditve začetkom V. poglavja (259), ki nato iz njih deducirate Vaš poziv na učiteljstvo glede samoizobrazbe, blagovolite podpreti z d o k a z i. Trditve v tej splošni obliki ne pomenjajo ničesar!

Študijsko potovanje „Pedagoške centrale“ na Dunaj.

(10.—17. marca 1929.)

Ernest Vranc:

Ob desetletnici šolske reforme na Dunaju.

Mariborska »Pedagoška centrala« je priredila svoje prvo študijsko potovanje na Dunaj slučajno ob desetletnici dunajskega šolskega preobrata. 15. marca 1919 je Oton Glöckel prevzel vodstvo šolske politike in takoj je sporazumno z učitelji in starši pričel z energičnimi akcijami v smeri nove šole. Cel kader sodelavcev — pedagogov in sociologov — je idejo v teoriji in praksi podprl. Pa polena niso padala redko... Pač usoda — pobornikov! Težka so bila minula leta, a ne brezuspešna!

Udeleženci ekskurzije smo se mogli na licu mesta uveriti, da bistvo dunajske šolske reforme ni le v metodičnih zadevah. Stremljenja segajo globlje: socialne prilike, ki vplivajo na vzgojo, tvorijo izhodišče za vse šolsko-reformne ukrepe. Zato morajo uspehi prvega decenija vsakega objektivnega opazovalca navdati z občudovanjem. Pa saj tudi prihajajo na Dunaj iz vseh delov sveta vsi oni »romarji«, ki iščejo orientacije za šolstvo, zgrajeno na preizkušanih temeljih. Danes so — po Glöcklovi zaslugi — temelji nove dunajske šole zasidrani v srcih delovnega ljudstva in učiteljstva. S smotrenim socialnim podvigom je bila najdena solucija, ki je omogočila resno in uspešno vzgojno delo. In baš to trdno socialno ozadje nam je še le razbistrilo in razčistilo problem dunajske šolske reforme prvega desetletja, kakor je to razvidno iz člankov udeležencev, posebno pa iz pozdravnega govora Otona Glöckla, sedanjega predsednika mestnega šolskega sveta, v čigar palači nas je tovariško sprejel 11. marca 1929 in izrazil je med drugim tudi sledeče svoje misli:

»Bodite prepričani, da način našega sprejemanja ni le gola vljudnost. Sami boste občutili tisto tovariško pripravljenost in veselje, Vam biti kolikormogoče na uslugo. Danes Dunaj ni več tisti kot nekdanj! Avtokratična rezidenca nekdanje imperijalistične države je danes 2milijonsko mesto z le 4milijonskim zaledjem. Palače so še tu, ki nemo pričajo o minuli slavi... Po polomu ni mogel Dunaj niti svojih otrok prehraniti in smo bili prisiljeni pošiljati jih na vse vetrove, da smo jih vsaj rešili lakote. Vse to in še druge dobrote, ki smo jih bili deležni takrat osobito od strani Amerike, so tvorile nevarnost, da bi se dunajsko ljudstvo navadilo na milodare ter s tem padlo v beraštvo. A Dunaj se je še pravočasno zavedel in se je rešil grozeče nevarnosti. Iz starega Dunaja je nastal novi Dunaj z novo miselnostjo, z novo upravo. Nadeli smo si nalogo, vzgojiti novo generacijo, zdravo na duši in na telesu, samostojnejšo in krepkejšo, zato smo začeli graditi čisto pri temelju. Najprej je treba ljudstvu dati zdrava, higijenska stanovanja, solnce, zdrav zrak in vodo, kar je prvi predpogoj, da more zrasti boljše in krepkejše pokolenje. Zato smo zidali nova stanovanja, pralnice, kopališča, knjižnice, igrišča — proti malenkostni najemnini. S tem je zasigurana udobnost nekdanj zaničevanim in teptanim, zasiguran je pa tudi pravilni razvoj nežne mladine. Šola, ki ne bi bila v skladu z domačo okolico, bi bila le oaza v puščavi... Posebno pažnjo polagamo na deco, ki je zašla na stranpota ali je bila zavržena ali zapuščena. V habsburškem gradu — sedanjem dečjem domu na Wilhelminenbergu boste našli v auli napis: »Wer Kindern Paläste baut, reißt Kerkermauern nieder«. To je parola našega dela in le ona znanstvena izkustva, ki so bila v skladu z našim socialnim pojmovanjem, so

mogla priti pri izgraditvi šolske reforme v poštev. V ospredje smo postavili princip dela, samodejavnost (duševno in telesno) in s tem v zvezi razvijanje učenčeve osebnosti. Učiteljstvo je večinoma intuitivno sledilo našim intencijam, mnogo smo se učili tudi od Nemcev, Švicarjev pa tudi od Amerikancev. Pridobili smo si starše in šolska uprava je ob takem razumevanju samaposebi prispevala svoje. Videli boste, da v dunajskih razredih veje nov duh, duh zajednice, duh prijateljskega sožitja in vživetja v človeško družbo. Nova generacija polagoma vstaja... Nekdanja moč gočna Avstrija s svojimi kanoni in bojnimi ladjami je razpadla. Danes se o nas več ne govori kot o »sili«, pa vendarle prihajajo k nam, pred dnevi celo iz Jave, Kaplandije, Holandije in Japana. Nekdaj smo bili faktor, ki se je opiral na brutalno silo, danes se postavljamo le tam, kjer gre za kulturne zadeve, v duševni konkurenci. In za to smo v prvi vrsti poklicani učitelji, ki moremo tudi največ storiti za izmirjenje narodov. Propadle so s triki delujoče metode diplomatov, ki so stavljali ves up na vojaško silo, sedaj smo na vrsti mi vzgojitelji, ki zastopamo misel spoštovanja vsake kulture. V naših rokah je bodočnost narodov...«

Delovni načrt našega bivanja nam je nudil jasen vpogled v šolsko reformo, ki je sestavni del celotnega socialnega kompleksa dunajske mestne občine.

Delovni načrt za slovensko štud. skupino.

(Izdelał dunajski mestni šol. svet.)

Nedelja 10. marca: Prihod na Dunaj 18-34. Sprejem (mestni šol. svet) in prevoz z avtomobilom v Schülerherberge II, Untere Augartenstraße 3. Pozdravna večerja.

Ponedeljek 11. marca: Hospitacija v dečjem domu Montessori, X., Triesterstraße. Pozdravni govor predsednika Otona Glöckela in uvodna predavanja min. svetnika Fadrusa »Učit. izobrazba in samoizobrazba«, dr. Furtmüllerja »Meščanska in srednja šola«, vl. svetn. Steiskala »Osnovna šola«.

Popoldne: Ogleđovanje novih dunajskih stanov, kompleksov (Reumannhof, Matzleinstalerhof, Mateotihof, Herweghof), otroški vrtec Waldmülpark in Amalienbad.

Torek 12. marca: Obisk Pedagoškega inštituta VII. Burggasse.

Popoldne: Obisk centralne otroške klinike in otroškega prevzemališča IX. Lustkandlgasse 50.

Ogled II. obrtno-nadaljevalne šole XV. Hütteldorferstraße.

Sreda 13. marca: Hospitacije na osnovni šoli III. Strogasse.

Popoldne: Pedagoški inštitut: petje v 4. razr. osn. šole.

Četrtek 14. marca: Hospitacije na meščanski šoli V., Castelligasse in V. Bacher-gasse.

Popoldne: Ogleđ stanov, kolonije »Sandleitensiedlung« in dečjega doma Wilhelminenberg.

Petek 15. marca: Hospitacije na meščanski šoli XIII, Muthsamgasse.

Popoldne: Ogleđ dunajskega velesejma.

Sobota 16. marca: Prostovoljne hospitacije.

Obisk Centralne pedag. knjižnice. Končna debata (preds. Glöckel, Fadrus, Steiskal).

Popoldne: Ogleđ Schöbrunna.

Nedelja 17. marca: Ogleđ mesta in muzejev.

Če pregledno resumiram naše glavne vtise, pridem do sledečega zaključka:

1. Dunajska šol. reforma je izrazito socialno-pedagoške tendence. Vsa prosvetna politika je usmerjena na potrebe širših ljudskih plasti in na duševnost otroka, ki ga oblikuje okolica.

2. Inicijatorji preokreta imajo danes oblast v rokah, zato uprava šolsko-reformno akcijo vsestransko podpira. Zavest, da so na vodilnih mestih strokovnjaki, ki poznajo staro in novo šolo v teoriji in praksi, spodbuja tudi učiteljstvo.

3. Učiteljstvo s polnim razumevanjem vrši novo vzgojno delo. Kljub temu da dunajski šolniki pripadajo še »stari učiteljski gardi«, radevolje delajo v »delovnih zajednicah«. Dobro se zavedajo, da so nova pota v največji meri odvisna od — učiteljeve osebnosti, a da je tudi bodočnost učit. stanu odvisna od tega, kako učiteljstvo koraka z duhom časa. Kar jim ni prirojeno, skušajo nadomestiti s temeljitim študijem. Tudi Pedagoški institut skrbi za čim najboljši kader učiteljstva.

4. Starši so o reformi poučeni in izdatno sodelujejo. Udruženi so v nestranksarskih »roditeljskih zajednicah«.

5. Pedagoško-didaktična preureditev je globoko vplivala na celotno šolsko življenje:

a) Bistvo notranje reforme je: »Razred — življenska in delovna zajednica«. ¹ Pri tem je važno dejstvo, da je povprečno število otrok v razredih le 29.

b) Načelo samodelavnosti (duševne in telesne) je v ospredju, predmeti so strnjeni v »skupnostni pouk« od 1.—3. šol. leta. Na višji stopnji so nekateri predmeti (risanje, petje, telovadba) postavljeni na druge temelje. Učna metoda ni več ustaljena, narekuje jo otrokovo doživetje in njegova okolica.

6. Problem za bodočnost je poglobitev reforme v meščanski in srednji šoli. »Strokovni pouk« preureditev še zelo ovira. Srednja šola se bo morala prilagoditi osnovni in profesorji se bodo morali seznaniti v bodoče tudi z vzgojnimi načeli osn. šole!

Študijsko potovanje »Pedagoške centrale« v Mariboru v slovenskem vzgojstvu ne bo ostalo brez odmeva. Po vseh okrajih se vrše predavanja in v debatah se krešejo misli »mladih« in »starih«. Ni namen inozemskih študijskih potovanj, da bi prenašali »gromka gesla«, slepo hlastali po »modernizmu« in brezmiselno kopirali tuje vzore! Neprecenljive važnosti pa je za vsakega resnega interesenta možnost preorientacije one zastarele miselnosti, ki korenini — vsled tradicije — globoko v srcu in je ne more ganiti še tako živo pisana ali izgovorjena beseda. Na licu mesta pa postane beseda dejanje in takemu opazovalcu se šele v tujini odpirajo oči, da vidi skromnost domačih stremljenj...

Ničesar še ni ustaljenega in tudi Dunaj še ni popoln. Vendar je desetletno vztrajno delo s svojimi uspehi v novi smeri tako, da je trdna vera v vzgojo boljše generacije neizpodbitna.

Udeleženci ekskurzije smo ob slovesu 16. marca v dunajski centralni pedagoški knjižnici reformatorju Otonu Glöckelu in njegovim sotrudnikom k vzgojnim uspehom prvega desetletja iskreno čestitali.

Hinko Šumer:

Splošni vtisi.

Nadaljna izobrazba je za vsakega učitelja neobhodno potrebna. Tega se zaveda naše učiteljstvo v veliki meri in na poziv mariborske »Pedagoške centrale« je tekom enega tedna prijavilo nad 130 učiteljev svojo udeležbo za »pedagoško romanje« na Dunaj. Pač znak izrednega zanimanja za nove vzgojne smeri in za napredek sploh.

¹ Tozadevna obširna pojasnila gl. »Popotnik« 1929/7, str. 207.

In zbralo se nas je 37 tovarišev in tovarišic, starih in mladih, zastopnikov skoraj vseh slovenskih okrajev, le oficijelnega zastopnika šol. uprave ni bilo med nami...

Cemu smo šli na Dunaj? Da vidimo na licu mesta, kar smo dosedaj poznali le iz knjig in raznih poročil. In videli smo, kako daleč je reforma uspela, kako daleč sploh ne more uspeti.

Na Dunaju nas je sprejela najvišja šolska oblast. Sam prezident Glöckel nas je najpristrčneje pozdravil v sijajni palači mestnega šol. sveta ter odredil izredne ugodnosti za naše bivanje na Dunaju. Najvišji zastopniki šol. oblasti so občevali naravnost tovariško z nami in kamorkoli smo prišli, smo bili najlepše sprejeti. V dijaškem domu (Schülerherberge), ki ga vodi ravnatelj Ronge — pravi tip prijaznega in veselega Dunajčana — smo bili najgostoljubneje oskrbljeni. Na šolah, katere smo obiskali, nas je povsod pričakoval višji šol. nadzornik dunajskih šol, min. svetnik Mergenthaler, okrajni šol. nadzornik dotičnega okraja in vodja šole. Na vseh potih so nas spremljali dunajski tovariši.

Dosedaj smo se trudili v šoli, da podamo otroku neko količino znanja za pot življenja; novo stremljenje se pa trudi, da zbudi in izvežba vse sile otrokove, da jih samostojno uporablja v življenju. Pri veliki reformi ne pride v poštev le pouk v šoli, iste važnosti je zaščita in nega dece in druge socialne naprave.

Tudi Dunaj nima odvišnega denarja, vendar je našel vire, da je ustanovil otroške vrtnice, otroška sprejemališča in zavetišča (Kinderaufnahmestellen, Kinderheime), zobne klinike za otroke, zidal je stanovanjske hiše in kopališča, kar pride vse v prvi vrsti v korist revnemu ljudstvu. Vsega tega je na Dunaju v največji izmeri in najlepši obliki.

V lepo opremljena otroška sprejemališča sprejemajo sirote, najdenčke, otroke brez staršev, ki so v kriminalu itd.; te oskrbujejo in vzgajajo, dokler jih ne spravijo pod varen krov k sorodnikom ali dobrim ljudem.

Zobne klinike so sijajno opremljene. Eno smo si ogledali. Vsak učenec se mora pustiti preiskati, nato dobe starši in razrednik obvestilo od zdravnika, da je preiskal otroka in ugotovil n. pr., da je takoj potrebna zobozdravniška pomoč. Ako starši ničesar ne ukrenejo, dobe drug dopis, opomin, izjemoma še tretje opozorilo. Ako tudi to ne zaleže, se otroka odda v zobno kliniko v zdravljenje. Vsak popoldan od 13.—18. ure ordinirajo 4 zdravnice na tej kliniki. Otroci prinašajo seboj krtačico za zobe, ako je nimajo, jo dobe brezplačno tam na občinske stroške, kakor se sploh vse zdravljenje vrši v breme občine.

Na vseh vodilnih mestih smo našli najsposobnejše strokovnjake in to od predsednika Glöckela, njegove desne roke in vršilca reforme — Fadrusa — do raznih nadzornikov, direktorjev, voditeljice zobne klinike, voditeljice pevske šole, otroškega vrtnca itd. Ako bi se ta mesta zasedla po protekciji in politični pripadnosti, bi gotovo ne imeli vzroka hoditi na Dunaj. A ne samo slovenski učitelji smo šli na Dunaj, pred nami so bili tam tovariši iz Amerike, Nemčije, Anglije, Francije, Japana, Indije, Poljske, Češke, celo iz otoka Jave in Južne Afrike. Kemal paša je poslal 18, Bolgarija je prijavila 40 šol. nadzornikov.

Ze dolgo sem bil mnenja, da igra v šoli učiteljeva osebnost najvažnejšo vlogo, na Dunaju sem za to našel najboljši in popoln dokaz. Zakaj prednjači Dunaj? To napravi odlična, vzvišena osebnost reformatorja in njegovih sotrudnikov, katerim sledi tisoče zavednih, navdušenih učiteljev. Občina dá potrebna gmotna sredstva na razpolago. Z odloki in naredbami se reforma ne da izvršiti, šolstvo ne povzdigniti; to zmore le nadvse požrtvovalno učiteljstvo, ki živi le šoli. Mora pa imeti vpliv na šolstvo in mora v vseh šol. zadevah soodločevati. Dunajsko učiteljstvo je gmotno dobro podprto, uživa vse državljanske pravice in podpira ga največja moralna sila

— pravica. Opozarjam, da je na Dunaju 13 javnih čeških osnovnih šol z nad 100 učitelji in nekaj zasebnih zavodov. Dobijo jih lahko še več, ako jih potrebujejo. Najnižja učiteljska mesečna plača je 1640 Din, najvišja 4496 Din z upraviteljsko doklado 4945 Din, okroglo 5000 Din. Vsi upravitelji so razrednega pouka oproščeni (podrejenih jim je vsaj po 8 razredov), nadomestujejo le krajše dopuste, imajo sila veliko dela, zato dobe 10% upraviteljsko doklado. Tako je na Dunaju, drugod v Avstriji je manj ugodno po zaslugi vladajoče politične stranke.

Še v polpreteklem času so pri nas politični agitatorji, tudi osebe najžalostnejše preteklosti prestavljali in nastavljali učitelje. Na Dunaju je župan — učitelj Seitz; predsednik šol. uprave — učitelj Glöckel; ravnatelj dečjega doma — učitelj; v učnem ministrstvu je 22 učiteljev, itd. Učitelj je nepremestljiv (razen na prošnjo), postane avtomatično stalen, ko napravi izpit, in napreduje avtomatično. Šol. uprava ima manj dela, ker ni nepotrebnih prošenj. Učiteljstvo ima pravice, ki jih izgubi le disciplinskim potom, ne pa po želji partizanskih eksponentov. Le strokovno malosposobni moralni pokvarjenci se vdinjajo političnim agitatorjem iz osebnih koristi, če pri tem tudi trpi ugled šole in učiteljstva.

Globok vtis je napravil na slovenske izletnike dekret, s katerim je bil reformator Glöckel po petletnem službovanju na Dunaju v Luegerjevi dobi kot za šolo nesposoben — odpuščen! Med drugimi zanimivostmi smo ta zgodovinski akt opazili na steni v črnem okvirju. Moža, ki slovi daleč čez avstrijske meje, je spoznal brezobzirni politik nesposobnega za šolo! Starejši tovariši se še spominjamo časov, ko je bil na Dunaju Glöckel odpuščen, sedanji župan Seitz pa discipliniran.

Ne smem zamolčati, da živi pri nas veliko število zglednih, požrtvovalnih učiteljev, ki živijo le šoli in jih postavljamo v isto vrsto z dunajskimi najboljšimi tovariši. Z reformo seveda nismo tako daleč. Pri nas se trudi posameznik, ali posamične šole, tam skupnost, ves Dunaj; pri nas nimamo sredstev, pogosto ne knjig, niti zvezkov, svinčnikov, ravnil in drugih šolskih potrebščin, tam je vsega dovolj na razpolago.

*

Dunajska občina želi vzgojiti zdravo ljudstvo, zato posveča skrb občanu od zibel do groba.

Vse žene, ki pričakujejo poroda, so potom časopisja in lepakov pozvane, naj pridejo že v 4. mesecu nosečnosti k zdravniški preiskavi. Preiskava, kakor morebitno potrebno zdravljenje je brezplačno. Brezplačno pride zdravnik k porodu k vsem tistim, ki so se podvrgle preiskavi, oz. zdravljenju, ter plača občina zdravnika in zdravila; povrhu še pošlje ob rojstvu otroka polno škatlo perila za dete v darilo, s primerno čestitko.

Povsod je pomanjkanje stanovanj, tako tudi na Dunaju. Medtem ko imajo bogatini palače z 20, 30 sobami, siromaki še v kletih in barakah niso imeli prostora. Občina je sezidala več skupnih hiš; tri take maselbine smo si ogledali. Največja skupina je »Sandliten«, 108 hiš, kjer biva nad 6000 prebivalcev. Hiše so slikovito razvrščene, napravijo prav ugoden utis ter vsebujejo stanovanja po 1, 2 in kvečjemu 3 sob s pritlikinami po zelo zmernih cenah 150—250 Din mesečno. Stanovanje se računi po m² površine z dodatkom za luč in kurjavo v pralni kuhinji.

Vsaka skupina ima svojo knjižnico, kino, trgovine z živili, gostilno, mlekarno, kavarno, kopališče in skupno pralnico, kamor prineseo zjutraj umazano perilo, a zvečer ga že nesejo zlikanega domov.

V vseh delih mesta so ljudska kopališča, kjer si tudi siromak lahko privoščiti toplo kopel za 4 Din. Sijajno je novo kopališče »Amalienbad«, sezidano s stroški 10 milijonov šilingov, t. j. 80 mil. Din. V ogromnem poslopju so v dveh nadstropjih najrazličnejše navadne in zdravilne kopeli. Na sredi je manjši bazen za otroke in večji za odrasle, kakih 30 m širok, 60 m dolg, v spodnjem delu 4¹/₂ m globok, da pri-

dejo tudi plavači in potapljači na svoj račun. V kristalnočisti vodi, ki jo ogrevajo z električnimi cevmi do 24°R, se lahko kopaš in plavaš za 12 Din. Zrak je v vseh prostorih toplejši.

Namenoma sem obširno govoril o važnih socialnih napravah dunajskih, ker je vse to tesno v zvezi s šolsko reformo — vse skupaj je velika reforma: skrb za mladino.

Vsi otroci, bogati in revni, dobe v osnovni in meščanski šoli vse šolske potrebščine brezplačno, kar obremenjuje občino v šolskem letu 1928/29 za okroglo 60 milijonov Din.

Uveden je nerazdeljen dopoldanski pouk in je v osnovni šoli pogosto najti koedukacijo v razredih. Dečki in deklice sede kar skupaj v klopih. Klopi so pa postavljene tako, da se otroci lahko gledajo, kar napravi dober vtis in odgovarja bistvu zajednice.

Bogato so oskrbljeni s pomožnimi šolami za gluhoneme, naglušne, kratkovidne, pohabljenе, jecljajoče. Posebej še omenim znamenite gozdne šole za tuberkulozne.

Učiteljišče ima še 4 letnike; v bližnji bodočnosti je pričakovati tudi reformo učiteljišča, kakor pripravljajo tudi reformo srednje šole. Za nadaljnjo izobrazbo učiteljstva skrbi »Pedagoški institute«, t. j. nekaka višja pedagoška šola, kjer obiskuje letos predavanja 3461 učiteljev, ter centralna knjižnica s 130.000 knjigami in 405 časopisi. Najmodernejše urejena knjižnica, kar sem jih videl dosedaj.

Ko govorim o šolstvu, ne smem pozabiti obrtno-nadaljevalne šole. Šoloobveznost traja od vstopa v uk, do sklepa, ne glede na starost vajencev. Pouk se vrši le ob delavnikih od 7.—18. ure polnih 10 mesecev po najmanj 8 ur tedensko. Večinoma imajo uvedenih več ur. Le zidarji, slikarji, pleskarji in tesarji, ki imajo pozimi malo dela in se glavna sezona začne spomladi, imajo pouk le v zimskih mesecih, zato pa več tedenskih ur, da so z drugimi enaki. Obrtno šolstvo vzdržujejo zadruga s 55% občina s 45% vseh izdatkov, ki so za leto 1928/29 proračunani na 56 milijonov Din. Tudi na obrtnih nadaljevalnih šolah se vrši pouk po novih smernicah. Zato imajo razne laboratorije, delavnice itd. Prerisovanje se je popolnoma opustilo. Teden dni bi imeli dovolj gledati samo na tej šoli.

Obiskali smo pa otroške vrtnice, več osnovnih in meščanskih šol ter hospitirali v vseh razredih osnovne in meščanske šole najrazličnejše predmete: računstvo, geometrijo, petje, telovadbo, deklamacije, zemljepisje, zgodovino itd. Pravo telovadbo na orodju so opustili, kakor večinoma tudi mi, bolj vadijo ritmične vaje deloma s petjem, prizore in igre. Nekatere šole imajo kar 3 telovadnice, dokaz, kako skrbi Dunaj za telesno vzgojo otrok. V veliki meri se vpoštevata tudi šport. Popolnoma novo nam je bilo: deklamacije v zboru, ki so napravile najboljši vtis, in ritmično risanje — vrstne vaje ob poslušanju harmonija. Izredno zanimivi so bili razredni pogovori, ki so se spremenili ponekod v sijajne debate. Uspehi so po sposobnosti učitelja ponekod res odlični.

O hospitacijah bi lahko mnogo zanimivega povedal, a bi bilo preobširno. Poizkusil bom raje kratko opisati bistvo šolske reforme.

Razred je delovna in življenska zajednica¹ ali skupina (Arbeits- und Lebensgemeinschaft). Pri tem so važne tri točke:

I. Organizacija.

Ves razred sodeluje pri sestavi šolskega reda, pravilnika ali poslovnika za razred. Dosedaj smo imeli le uradni šolski red. Povsod je uveden sistem pomočnikov, ne

¹ Gl. E. Vranc »Popotnik« 1929/7.

pomočnikov učitelja, temveč pomočnikov šolske občine. V razredu so stalno voditelji pouka, ki se redno menjajo. Po možnosti je v razredu boljša razvrstitev klopi, kar omogoča naravno delo in življenje v šoli. A važnejša je razdelitev učencev v delovne skupine in združitvev po potrebi v razredno delovno zajednico.

II. Vzgoja.

Zasluge so zadeva razreda — ne učitelja. Posebno važnost se polaga na sočustvovanje s součenci: sožalje, soveselje, kakor v rodbini. Otroci stopijo v stik kot skupina z drugimi razrednimi občinami iste, sosedne ali druge šole. Prirejajo skupne izlete, ekskurzije in šolske slavnosti.

III. Didaktika.

Urejeni razgovori učencev so najvažnejši način (oblika) pouka delovne zajednice in to: Razgovor za pridobivanje znanja, uporabo in ponavljanje. Otroci določijo točke za daljše pogovore.

Razred sodeluje:

1. Pri določitvi dnevnega reda (načrta, programa) za isti, naslednji dan in za strokovne ure.

2. Pri oskrbi učil in določitvi učne snovi; podaja poročila o vsem, kar je doživel, videl, slišal ali čital.

3. Izhodišče vsega pouka je stvarni pouk. V soboto stavijo vedno vprašanje: Kaj smo se ta teden učili? Kaj bomo delali prihodnji teden? Koder sem hodil, sem pri-merjal delo in uspehe z domačo šolo, s šolstvom v srezu, katerega do dobra poznam. Ko izrekam dunajskim tovarišem vse priznanje za njih odlično delo, moram izjaviti, da me ni sram našega šolstva. V marsikateri naš razred bi rad peljal dunajske reformatorje. Ko bi mi delali 10 let pod tako ugodnimi pogoji, bi jim bili najbrž enaki. Mi gremo isto pot, isto smer, le d a l e č z a d a j. Posamezniki jurišajo naprej, kakor je zapisal tovariš v spominsko knjigo v »Herberge«: »Mi gremo naprej, mi strelci.«

Sklep.

Šolo bomo povzdignili le s požrtvovalnim delom. Vse misli in želje, vse delo, vse življenje posvetimo le šoli in takoj bodo uspehi lepši.

Šolski upravitelj naj bo na šoli najdelavnejši, šolski nadzornik med upravitelji v srezu najsposobnejši in najpožrtvovalnejši, oblastni šolski nadzornik in referent v ministrtvu od učiteljstva priznan strokovnjak — učitelj. Na svoj položaj naj pridejo po želji in volji učiteljstva.

Josip Dolgan:

V zarji bodočnosti.

Pedagogi in učitelji prihajajo na Dunaj, da bi videli šole, o katerih poročajo pedagoške revije, da so nove in moderne, in da bi se prepričali o njih vrednosti in pomembnosti. Prihajajo iz vsega sveta, iz Amerike in Kine, iz Egipta in Turčije, iz Anglije in Francije, iz kolonij v Aziji in Afriki in iz dežel avstrijske republike. Nekateri prihajajo, da bi spoznali, nekateri, da bi se prerodili, nekateri pa, da bi odnesli nekaj modelov za svojo vsakdanjo šolsko rabo. In mogoče jih je med njimi nekaj, ki se jim zdi čudno, da je na Dunaju toliko smisla, navdušenosti in požrtvovalnosti za vzgojo naroda, na tistem Dunaju, čigar vojaška, politična in denarna moč se je kar naenkrat, kar čez noč, kot ob potresu, potopila v zgodovino in davnino. Med temi jih je gotovo nekaj, ki se domislijo, da so šole napredovale baš v tistih državah, ki so bile

v svetovni vojni premagane in so doživele večje ali manjše politične prevrate. Marsikom, ki o teh stvareh razmišlja, postane očitno, da so med političnimi in vsemi socialnimi pojavi organski in notranji odnošaji, ki se ne dajo utajiti. Tako je bilo tudi na Dunaju, tako je tudi z dunajsko šolo.

Dunaj se je v preteklih stoletjih bujno razvijal. Razvoj je silno pomnožil zlasti vrste proletariata. Zaman so te ogromne mase, ko so se zavedle svojega človeka nevredega položaja, zahtevale zase človečanskih pravic. Cesarski Dunaj jih je utiševal z malomarno gesto. Napetost je naraščala. Svetovna vojna je prinesla nenadno rešitev: zrušila je trhlo zgradbo in dala mladim, svežim silam svobodo za razmah.

To moramo premisliti, če nam je odkrito mar, da prav razumemo in pojмимо dunajsko moderno šolo. Ne razume je, kdor ji ne išče virov v globokih valovih delavskega gibanja in vseh razrednih bojov.

Odkod so ideje o novi šoli, o novem sistemu, o novih metodah, o novem načrtu, o novih odnošajih med učiteljem in otrokom? Ampak istočasno bi morali vprašati: Kje imajo svoj početek velikanska, občudovanja vredna, moderno urejena poslopja za delavce, skrb za telesno in duševno zdravje delavcev in njih otrok, skrb za dojenčke in njih matere, skrb za zapuščene otroke, razmišljanje o poklicih mladine in toliko lepih akcij, ki človeka zares ganejo?

Vse te smeri in skrbi, načrti in izvršitve imajo svoje vire v interesih delavskega ljudstva. Čimbolj so se delavske množice zavedale svojega dostojanstva, tem bolj so zahrepenele po lepem, zdravem in solnčnem stanovanju, po zdravi in okusni hrani, po respektiranju v uradih in v javnem življenju, po vpoštevanju v upravi, po gledišču, po knjigi, po duševni zabavi, po vzgoji svojih otrok, po odpravi ponižujočih socialnih razlik. Hrepenenje množic je bilo še nejasno in neurejeno, zato ni vedelo, kako bi se uresničilo. Govorilo in delovalo pa je za množice nekaj prosvetljenih ljudi, ki so tudi sami živeli v mladih letih v temi in bedi ali pa so sodoživljali trpljenje drugih. Ti ljudje so za tisoče izražali zahteve po politični enakopravnosti. Ko je razpadla fevdalno-meščanska sila, so isti ljudje prevzeli vladu in bilo jim je lahko graditi poslopja, prenavljati šole, skrbeti za matere in otroke in udejestviti vse ono, za kar so se poprej borili. Življenje in delovanje posameznih oseb nam je priča, da je to res.

Pravijo, da so začeli novo šolo pedagogi in psihologi. Pravijo tudi, da so že pedagogi-klasiki propovedovali vse to, o čemer govorijo, pišejo in razmišljajo pedagogi današnje dobe. Kdo jim krati zasluge? Ampak marsikaj so še vedeli in znali učeni ljudje. Vedeli so n. pr., da je treba človeškemu zdravju zračnega, solnčnega in suhega stanovanja in zadostne in dobre hrane; vedeli so tudi, da se človek prav lepo počuti v sobah s parketom, z velikimi okni, z električno razsvetljavo in lepo okrašenimi stenami, vedeli so tudi to, da je prav, če so ljudje med seboj vljudni in če se uradniki in javni uslužbenci ne zadirajo nad človekom. Vse so vedeli in učili. Toda zgolj zdravniki so priznavali človeku zdravje, zgolj pedagogi so priznavali otroku vzgojo; zahtevali so marsikaj za človeka, ampak za nižje sloje niso nikoli ničesar zahtevali. Zahtevali so pa oni, ki niso bili samo zdravniki in ne samo pedagogi, ampak je živeła v njih še neka druga sila. Znanost je važna za način človeškega življenja, ali ni vseeno, komu je namenjena. Velike so zasluge znanosti, ampak njihov pomen je nepopoln, dokler so na svetu le za abstraktnega človeka, dokler jih resnična roka ne nudi resnični družbi, ki dela in proizvaja.

Tudi znanost se ravna po zahtevah družbe. Ves drugačen je Schönbrunn, kot so moderne delavske stavbe, ves drugačen po namenu in po obliki. Za cesarja je bilo treba razkošja in imenitnosti, za kulturnega delavca pa je treba udobnosti, zdravja in lepote. Isto se je zgodilo tudi s šolo. Drugačna šola je bila, ko je služila samo plemiču in meščanu, drugačna je sedaj, ko naj služi družbi, ki dela, tedaj tudi delavskemu

sloju. In čim bolj bo mislila šola na družbo dela, tem popolnejša bo; in čim bolj bo mlačna za delovne množice, tem konservativnejša in brezcilnejša bo morala životari in iskati vzorov v preteklosti; modernost ali nemodernost, naprednost ali nenaprednost javnega pouka je odvisna od stopnje smisla za socialnost.

V delovanju za boljšo bodočnost delavskega sloja — in zato za boljšo bodočnost vsega človeštva — ne bodo ostale znanosti ločene druga od druge, ampak si bodo pomagale in si svetovale. Zdravnik bo učil arhitekta, oba bosta sodelovala s pedagogom, pedagog bo opozarjal zdravnika in arhitekta.

Znanost se je tedaj spremenila, ker so jo namenili tudi nižjim slojem; spremenila se je potem, ker je začela služiti delavskim koristim; spremenila se je pa tudi zato, ker se je združila z drugimi znanostmi v korist družbi. Isto je s pedagogiko in v tem je tudi vsa razlika, vsa sorodnost ali pa istovetnost pretekle in sedanje pedagogike. Kako lep dokaz za to načelo nam je sedanja dunajska reformna šola!

*

Na koga je mislil arhitekt, ko je snoval načrt za Metteottijevo poslopje? Komu v korist je bilo treba toliko dela, toliko skrbi, toliko prostora, toliko oblik, toliko zraka in toliko solnca? In na koga so mislili dunajski pedagogi, ko so začeli izvajati reformo dunajske šole?

Kdor posluša dunajske reformatorje, ki pripovedujejo, kako so začeli z reformo v najžalostnejših časih, v letih gladu in pomanjkanja, uvidi takoj, da ni v teh spoštovanja vrednih možeh le navdušenja za šolo, ampak da prihaja vsaka njihova beseda iz globin krepkega socialnega prepričanja, iz globokega razmišljanja o socialnem in človeškem življenju. Duša dunajske šolske reforme Oton Glöckel se je boril za pravice delavskega razreda, zato ga je tedanji župan Karel Luegger odslovil kot provizičnega učitelja; ni bil žrtev pedagoškega prepričanja, pač pa žrtev socialnega prepričanja; brez tega prepričanja bi postal mogoče šolski metodik, ampak šolski reformator ne bi postal nikoli; zakaj za reformo vzgoje in pouka je treba več kot metodika, več kot didaktika, več kot pedagoškega strokovnjaka.

Marsikdo občuduje dunajsko moderno šolo, v sistemu in metodi. Za nekatere je reforma moda in kurioznost, za nekatere didaktika, v kateri otrok oživi, nekaterim pa je znamenje osvobojenega otroka. Nova šola je namenjena otroku, ampak namenjena je tudi razredu, iz katerega je otrok. Brez politične zmage delavskega ljudstva tudi otrok ne bi bil osvobojen. Nekateri mislijo, da bodo zopet uvedli staro šolo. To se bo zgodilo takoj, ko se ne bo uprava več brigala za delavske interese.

Neodkričo, nerazumno, največkrat tudi nemoralno je vedenje in mišljenje onih, ki se čudijo in navdušujejo za metodo in novosti, pa istočasno ne mislijo na delavske sloje ali jim je pa še celo zoprno vse, kar je konvencionalno nizkega in neimenitnega. Svoje nerazumevanje hočejo zakrivati z besedo o ljubezni in otrokovi duši.

*

Iz socialnega prepričanja izhajajo vse lepe akcije za dunajskega otroka, zlasti za onega, ki mu ni dalo rojstvo tistih dobrot, do katerih bi imel pravico. Naj navedem le nekaj primerov.

Dunaj daje hrano vsem onim otrokom, ki je doma nimajo. Za pohabljene, kratkovidne, naglušne, slepe in gluhe imajo posebne zavode; zdravniki proučujejo telesne in duševne lastnosti otrok in jih zdravijo. Posebno skrb posvečajo tuberkuloznim otrokom. Vsem otrokom zdravijo zobe, nekaterim zastonj, drugim za majhen denar. Za otroke, ki ne vedo, kaj bi počeli po šoli, prirejajo igre, šport in zabave. Vsak otrok dobi v šoli zastonj knjige, zvezke in vse drugo, kar potrebuje v šoli. Otroci se lahko v posebnih urah izpopolnjujejo v tistih predmetih, za katere imajo največ veselja. Enotnost vseh šol bi bila že izvršena, če je ne bi oviral reakcionarni duh.

Zelo se je spremenila usoda rokodelskih vajencev, tistih vajencev, ki so jih poprej mojstri in pomočniki pretepali in preganjali, po delu so morali pa zvečer v šolo, kjer so jih poučevali v stvareh, za katere niso imeli zanimanja; trudni in ozlovoljeni so razgrajali in namesto lepote in duševnega kruha so jim dali policaja. Sedaj je obrtno-nadaljevalna šola v najlepšem poslopju, katerega struktura, lepota in čistost vzbujajo v mladeniču spoštovanje in občudovanje. Tehnika vzgaja človeka. Vajenci prihajajo v šolo podnevi in se učijo, kar prija njihovi obrti; v šoli telovadijo, pojejo, prirejajo igre in koncerte, gledajo filme, opoldne grejo nekateri v jedilnico, kot jo imajo najlepši hoteli, ali pa se razgovarjajo v dvorani, ki bi bila v čast damam in gospodom.

Dunaj daje za svoje šole velike vsote šilingov. Cesarski Dunaj tega ni hotel, dasi je bil bogatejši in močnejši kot je sedaj. Mesto daje denar za ono, kar je delavskemu ljudstvu v prid, ne daje pa za ono, kar je delavskemu sloju v škodo.

Najlepša reforma, predpodoba bodoče vzgoje, pa je Dečji dom na Wilhelmshelminenbergu, v nekdanjem gradu nadvojvode Rainerja. To je slika, kjer je prenehala preteklost in je začela sedanost. To ni starinski grad s stolpi, s sivim zidovjem in z zastarelo streho, ampak moderna, razkošna palača z velikim vrtom, marmornatimi stopnicami, širokimi in visokimi hodniki in belimi dvoranami. Zgodil se je čudež. V palači, ki si jo je zgradil nadvojvoda zase, za svojo ženo, za svoje otroke in svoje lakaje, bivajo sedaj otroci, ki jih je svet zavrgel in pahnil na cesto. V palači je stanovala poprej najimenitnejša aristokracija, cesarjev sorodnik, general, graščak, posestnik gozdov in lova, sedaj pa stanujejo otroci, katerih starši so životarili ali pa še životarijo v nižinah življenja. Kdo bi si upal pred leti pohajati po teh lepih hodnikih? Odkod ta čudež? Spričo človekoljubne misli dobrega in izobraženega učitelja bi Rainerjevi še tisoč let lahko živeli v lepi palači, po ulicah pa bi se podili divjaki, razgrajali in stradali najbednejši od najbednejših. Le sila najnižjih je mogla postati tako močna, da je prepodila imenitnika in povabila v bele dvorane zapuščene in zanemarjene.

Mogoče bi daroval pred leti visoki gospod kak desetak v dobrodelne namene za revne otroke. In otroci bi morali v hvaležnosti in ponižnosti poljubovati roke in deklamirati svojim dobrotnikom; časopisi bi proslavljali velikodušnost, moralisti bi propovedovali, da bo dobrodelnost zboljšala socialne razmere. Komu naj bo sedaj otrok hvaležen? Kdo mu milostivo deli dobrote? Dečji dom je sedaj socialna ustanova, ne pa dobrodelna ustanova; zato ni treba ne dobrot in ne hvaležnosti in prav nič ponižujočih čednosti.

Otroci prebivajo po belih dvoranah, kot jih človek le redkokdaj vidi. In otroci ne razbivajo in ne režejo in ne luščijo ometa, vse je čisto in belo, kot bi bivali še Rainerjevi v gradu. Tehnika vzgaja, lepota vzgaja, okolica vzgaja; bolj vzgaja kot ukazi, prepovedi in zapovedi. Otroci so zdravi, polnih in mirnih obrazov, vidi se, da imajo dobro hrano in da lepo z njimi ravna.

V zavodu je kino, za gradom pa vrt, kjer se otroci igrajo in zabavajo. Učne metode v risanju in drugih predmetih so moderne in če jih ne bi še bilo, bi jih duh zavoda sam ustvaril, ker podlaga vzreji, pouku in vzgoji so jim otrokova narava, njegov razvoj, njegovo zanimanje in njegova želja po samodejavnosti.

Dvoje svetov: poprej vzvišenost, ceremonije, razkošje, mogoče tudi usmiljenje, dobrotljivost in druge čednosti starega rodu, sedaj pa zdravje, naravnost, preprostost, lepota, spoštovanje, enakopravnost, delo, živahnost in še druge čednosti novega rodu.

Že v zavodu mislijo na otrokovo bodočnost. Opazujejo otroka in proučujejo njegove zmožnosti, zato da bi mu določili in dali oni poklic, za katerega je ustvarjen, za poklic, ki bo njemu v radost, drugim pa v korist.

Voditelj zavoda je pravi vzor modernega človeka: norčuje se s preteklostjo, veruje v otrokovo naravo in je poln volje po odpravi revščine, teme, krivic in nevednosti; govori kot zdravnik, kot pedagog, kot psiholog, najbolj se pa v njegovi besedi razodeva moč in volja po delu za ustvarjanje nove bodočnosti. Njegov moški obraz, smeh in sarkazem ter njegova živahnost, razumnost in preprostost so pravi značaj novega socialno mislečega in delujočega inteligenta.

Dečji dom na Wilhelminenbergu je samo eden; ali ta nam je predpodoba bodoče vzgoje. Ne samo šola, ampak vse otrokovo življenje se mora reformirati: stanovanje, hrana, delo, učenje, okolica, vzgojitelji, poklic, bodočnost, prav vse.

Albert Žerjav:

Naš študijski program.

Zakaj smo romali na Dunaj.

Meseca marca nas je mariborska »Pedagoška centrala« napotila na Dunaj, ki je danes poleg Hamburga in Leipziga središče modernega pedagoškega gibanja in življenja. Da, koliko uradnih in neoficialnih študijskih skupin iz vseh delov kulturnega sveta je bilo pred nami Slovenci že na kraju intenzivne socialno-pedagoške reforme... Ravno nekaj dni pred nami se je iz študijskih nagibov mudilo na Dunaju nekaj učiteljev iz daljne Indije in celo iz južne Afrike. Prvi hip bi človek mislil, da se tipični vzhodnjaki, ki so sicer zaverovani sami v se, ne zanimajo za zapadno pedagoško kulturo, kar pa ne odgovarja resnici. Ne da bi hoteli, nas je prešinila zavest, da smo se kot neposredni sosedje Avstrijske republike v uradnem smislu res malo pozno spomnili svetovnoznane dunajske šolske reforme.

Po povratku v naše skromne slovenske razmere se mi z ozirom na konkretne primere zdi potrebno, da s pomočjo dvoje, troje... besed očrtam, oziroma pojasnim v glavnem naš študijski program: s kakimi nameni smo hospitirali po dunajskih šolah. Ne da bi dvomili, smo si edini v dejstvu, da je bilo naše potovanje z ozirom na kratki čas namenjeno predvsem: praktičnemu študiju konkretizirane delovne šole, ne pa morda teoretičnim zadevam in zamešanim problemom posameznih ekstremnih struj. In naše hospitacije po razredih, šolah, zavodih... so bile najprimernejša oblika praktičnega pedagoškega študija na licu mesta reforme. Pod kakim načelom smo torej proučevali dunajsko šolsko reformo? To stališče je treba posebej poudariti in naj si bo to tudi — po naši uspeli ekskurziji.

Kakor znano, se razvoj in življenje moderne šole (delovne, produktivne, življenjske...) ne očrtuje samo v iskanju ter določanju vzgojnih potov in učnih sredstev (metodika in didaktika), temveč v prvi vrsti v — moderni ideologiji človeške vzgoje in njenih oblik. Popolnoma brezuspešno je reformirati staro šolo v moderno na temelju — metodološke preosnove, kakor smatrajo to nekateri pol-reformatorji, kajti pri taki enostranosti bi izbirali in določali samo nova sredstva in pota za stare vzore in cilje... in prav nič drugega. Pod prividom nekega »napredka ali razvoja« bi vseeno ostali le na — mrtvi točki minulih stoletij, ne pa stopali vkljub življenju v — svetlo bodočnost... Pri svojih hospitacijah smo se zavedali, da vsaka moderna šola korenini, živi in raste predvsem na tisti gredi, ki ji pravimo z drugimi besedami: pedagoški nazor in program. In ta se na Dunaju glasi: psihofizična osvoboditev otroka v šoli... Tak ideal pa ne more biti samo strogo pedagoški, marveč ravno tako socialni in obče človeški, ali skupno: socialno-pedagoški program. Zato nismo projicirali konkretizirane dunajske šolske

reforme morda samo za metodično ali kvečjemu za pedagoško novost ali odkritje, nikakor ne, temveč zajedno za nujno socialno-pedagoško zadevo s širokim programom. Nasproti vsem drobnim individualnim metodam, ki zrastejo in padejo s posamezniki, nasproti vsem neznatnim malenkostim, ki jih nosi s seboj vsak človek, nasproti še marsičesa tega ali onega, čemur pravimo: nestvarnost..., smo skušali dosledno zasledovati — vodilno in centralno idejo moderne šole, ki mora biti v poklicni praksi učiteljskemu kadru skupna in sveta in ki se glasi: **vse za otroka in ničesar proti njemu...** V tem znamenju in ne oziraje se na naše krajevne, politične, družabne, religiozne ozire ali obzire, ki jih zamore marsikdo upravičeno krstiti za močne ovire, nas je zanimala kvalitativna in kvantitativna stran konkretizirane delovne šole v — tipičnem dunajskem miljeju. Iskali smo tisto verifikacijo naših slutenj, sanj in snovanj..., ki nam je ne more dati niti kup najboljših knjig, skratka nobena literatura. In to potrdilo, ki še ni pri nas javno podpisano, je bilo krona našega študijskega programa, da zamoremo danes ali jutri z argumentacijami nadomeščati našo malomeščansko in filistersko breznačelnost — z znanstveno fiksirano programatičnostjo ter istočasno ustvarjati na naših domačih tleh — resničen tip slovenske moderne šole...

Ne smem in tudi ne morem drugače zaključiti svojega članka, kakor s sklepno mislijo, da je treba: **z novim pedagoškim nazorom v socialno-pedagoški program, če si želimo boljše bodočnosti.**

Anton Faganeli:

Muzikalna vzgoja na Dunaju.

Ze stari avstrijski ljudsko-šolski zakon iz l. 1869. je določil, da bodi pevski pouk na vseh stopnjah obvezen. V učnih načrtih iz l. 1920. stoji, da bodi naloga glasbenega pouka, skrb za razvoj muzikalnih lastnosti otroka, zbujanje ljubezni in veselja do petja, pravilna izobrazba glasu, poznavanje not, gojitev mladinskega petja: narodna in umetna pesem.

Dunajska šolska reforma je dosedanji pevski pouk docela spreminila. V novih učnih načrtih iz l. 1927. mu je odmerjeno odlično mesto, kajti glasbena umetnost ima v kulturnem oziru važno etično nalogo.

Pred šolsko reformo se je smatral pevski pouk bolj za tehnikum. Petje je bila spretnost. Šola je tedaj gojila petje v zboru in vaje v zadevanju not. Tudi nova šola goji lepo pesem in ne zametuje vaj v zadevanju po notah. Toda, kakor v vseh drugih predmetih, tako je tudi pri pevskem pouku proti vsakemu mehaniziranju, tudi tu ji je samodejavnost otrok učni princip. Toda samodejavnost ne velja tu samo za učenca, marveč tudi za učitelja. S tem, da smo ves pouk usmerili na otrokovo samodejavnost, smo si postavili princip, ki izključuje na zunanje vsak določen učni postopek. Vsak poedini razred treba do dobra poznati v vseh njegovih posebnostih, ako ga hočemo temu primerno bodriti k veselemu sodelovanju. Muzikalni vzgojitelj pride vsled tega lahko vsak hip pred novo nalogo, problem, ki ga ne bo rešil po določeni metodi, marveč edino le če bo uvaževal vse posebnosti otroškega bistva in upošteval njegovo razvojno stopnjo.

Pevski pouk na nižji stopnji gre svojo naravno pot. Otrok se uči poslušati glasove narave, kakor n. pr. v jeseni šumenje listja, zavijanje vetra, stokanje in pokaenje v vejevju dreves, šum dežja, nakar se uči to posnemati. Zelo rad posnema otrok domače živali in ne samo glasove, marveč tudi njih kretnje in posamezne gibe.

V začetku je otrokova muzika vse, kar zveni, doni, šumi, kriči, ropoče, bobni, brenči... torej: kaos. Rad posluša vsemogoče ter tudi posnema. Iz ropotarnice privleče najrazličnejše in izvaja svoj koncert. — V vseh teh primitivnih pojavih otroške muzikalnosti se očituje neka muzikalna prasila: ritem. Ritem igra v človeškem življenju sploh veliko vlogo; brez ritma je človek brez duše, mehaniziran — stroj. Ritem se izraža v kretnjah telesa, znak, da je telo organ za ritem. Za otroka ne eksistira muzika, ki ne bi bila tudi ples in igra. Otroška glasba je začetek, pridelica, polna razvojnih zmožnosti, ki jih je treba gojiti, jim dajati hrane, da zrastejo.

Glasbena vzgoja ne sme prezreti teh začetkov, osnove. V tem pogledu se je že mnogo grešilo. Otroka so precenjevali, pa tudi podcenjevali glede njegovih muzikalnih zmožnosti. Podcenjevali, ker je šla šola mimo njegovega muzikalnega življenja, misleč, da nima otrok pojma o muzikalnosti ter mu je vsilila nekaj tujega, popolnoma nepojmljivega. Precenjevali pa so ga, ker je stavila zahteve, ki so presegale njegove pevske sile.

Za nadaljnji glasbeni razvoj dunajskega otroka je prvo šolsko leto velike važnosti. Na tej starostni stopnji pevskega pouka ne smatrajo kot poseben predmet, marveč kot del strnjene pouka, zato izrabljajo po možnosti sleherno delovno enoto tudi v muzikalnem oziru. Prvo in zadnjo besedo pa imajo vedno le otroci, če hočemo, da se vrši muzikalni pouk v otroškem duhu. Posebno v začetku pustijo otrokom popolno svobodo, naj se izpojejo v svoji naravni legi in ritmu. Naloga šole je, buditi veselje: prosto, neprisiljeno naj se izlije iz njih src in duš. Porabijo pa vsako priliko ter pripravljajo osnovo za nadaljnjo smotreno delo. Seveda ostane razred v tem pristanju muzikalnosti le teden dni.

Ko se otroci uče pesem, ni to pasivno sprejemanje! Vse v njem nahajajoče se muzikalne sposobnosti treba zapolniti. Pesem naj pokaže otroku poti in bistvo muzike. Pesem, ki je samostojna umetniška vrednota, mora zato otrok doživeti. Ona naj tako rekoč na novo vzraste pred njim, oživi, stopi pred njega kot živ organizem, da bo imel vtis, kot bi jo bil sam poklical v življenje ter dahnil vanjo svoja čustva radosti, oziroma tuge. S svojo aktivnostjo mora doživeti muzikalnost pesmi in si jo le tako prisvojiti. Edino če se ne bo pesmi mehanično učil, marveč jo notranje doživljal, edino tedaj jo bo doumel.

Da pa bo otrok pesem lahko aktivno doživljal, morajo pri izbiri pesmi upoštevati vse posebnosti otrokovega razvoja. Ne mogoče tako kot je to bilo do sedaj, da je le besedilo bilo merodajno. Ritem, tonski čut, oblika, notranji izraz, ti glasbeni faktorji pesmi naj odgovarjajo muzikalnemu razvoju otroka.

Pesmi, ki se jih otrok nauči, naj tudi — igra. Glasba, ples, beseda in gesta so v otroški pesmi organska celota. Kar otroci pojejo, naj bo izraz celega njih bivanja.

Kakor hitro so otroci tudi sami vstvarili ritmične in melodične motive, se poraja v njih želja, obdržati si jih s pomočjo vidnih znakov, jih napisati. Nota se uporabi na tej stopnji kot vidni znak tega, kar smo slišali. Pogoste vaje v izražanju glasovnih predstav z njih vidnimi znaki, notami, vstvarijo s časom asociacijo med glasom in glasovnim znakom. V 3. šol. letu se ta proces obrne: vidne (optične) muzikalne pojave izražajo glasovno (akustično), torej petje po notah.

V začetku pišejo noto simbolično: betica, bobnalo, kuhalnica, nihalo in enako. Polagoma preidejo na čisto notno pisavo. Tako torej gradi že prvo šolsko leto soliden temelj za poznejše čitanje, oziroma petje po notah.¹

S tem, da je šola naučila učenca cel kup pesmi, še ni dosegla svojega smotra; njena naloga je usposobiti mladino, da se bo mogla nekdanj čisto sama naučiti vsako

¹ Zanimiva je pesmarica za 1. razred dunajskih šol »Ringa, Ringa, Reia« (Moißl) D. Verlag f. Jugend u. Volk.

navadno pesem iz kake ljudske pesmarice, melodično in ritmično, manj izvežbani pa vsaj ob harmonični spremljavi, ali če so jo parkrat slišali. Ni to nikaka pretirana zahteva, nekaj nemogočega, saj je razmerje tonov v narodnih pesmih v obsegu trizvoka in septakorda, formalna snov, ki jo v 6—8 letih z lahkoto obdelamo. Da je temu tako, smo se prepričali na ekskurziji, v četrtem razredu osnovne šole pedagoškega inštituta.

Na šolski tabli je bil napisan jodler dvoglasno, radi lepšega pregleda dvo-barvno. Jodler so izdelali otroci 4. razreda sami teden dni prej. — Deklica pride k tabli, si poišče tona z glasbenimi vilicami, preide v tercah na d, ter zapoje jodler in si daje takt. Otroci so ugotovili, da je pesem v d-duru, razdeljena na štiri dele po štiri takte, in da je zadnji del podaljšan za en takt, sicer bi jih imel le tri. Dalje so določili, kje je v pesmi trizvok, kje septakord in da lahko spremljamo pesem z ustno harmoniko, ki pa je uglasena v g-duru. Poiskali so sami s pomočjo glasbenih vilic tona g in zapeli jodler v g-duru ob spremljevanju harmonike, ko so še prej ugotovili, da daje harmonika, ko vdihavamo, septakord, pri izdihavanju pa trizvok. Učiteljica nam je še povedala, da je razred sam spesnil, ritmiziral in melodiziral »Snežulčico«. To delo — opereto v miniaturni — so nam tudi predvedli.

Kako globoko so otroci doživljali, učeči se raznih pesmi, smo videli v nekem meščanskošolskem dekliskem razredu. Deklice so nam zapele nekatere pesmi V. Kellersdorfer-ja in L. Bleche-ja s spremljevanjem klavirja. Vsako pesem je dirigirala druga učenka, pri klavirju je sedela učiteljica. Deklice so pele s polnim občutkom, videlo se je, da jim prihaja pesem iz globine duše. Občutenost je izražalo vse telo, zrcalila se je v očeh, na obrazu in vsem organizmu. Deklice so se zibale v lahkem ritmu, glavo na lahko nagnjeno, pogled gor, prsti so se na lahko iztezali in pritezali, roke same so silile v razpetje, kot bi hotele dati telesu krila in ga ponesti v sferične višave. Toda vse te kretnje in gibi so bili strogo omejeni, komaj opazni, nič pretiranega, vse odmerjeno, tako da je vplivalo na gledalca in poslušalca kar najlepše. To je bilo res pravo notranje doživetje pesmi, triumf delovnega principa v muzikalni vzgoji.

Istotako občutenost in globoko notranjo doživetje nam je pokazal drugi razred na isti šoli: govoreči zbor.¹

Kakor vsako pesem lahko poje poje poje poje ali ves zbor s klavirjem, orkestrom ali drugim instrumenti, tako lahko tudi deklamira pesem le en učenec ali ves razred; lahko pa en učenec, oziroma del razreda prednaša besedilo, ostali del pa prevzame vlogo orkestra — spremljevalca, ilustratorja ter podpira tekst z možnimi naravnimi glasovi, daje celoti ozadje, jo podpira v izrazu. Tako nekako je nastala deklamacija v zboru, ki ima muzikalno obeležje, ki pa zahteva globoko duševnost, fantazijo, umerjenost in iznajdljivost. Je morda težja kot petje v zboru, lažja pa kakor deklamacija pojedinca, efektna, priporočljiva.

Deklice (»Sprechchor«) so prednašale pesnitev, ki je bila nekaka himna delu:

Sirene kličejo na delo... Oglašja se ropot strojev... Zbor deklamira, vmes sirene, ropotanje raznovrstnih strojev... Glas raste in pada, tudi tonalno. V tem smislu teče stvar dolgo naprej z vedno novimi domislicami, da se poslušalec ne utruji, ne naveliča... Zopet močne sirene... Ropotanje strojev ponehava... sikanje pare, stroj se ustavlja... delavec gre truden k počitku...

Vse se je slišalo kot nekaka simfonija dela, tudi to je bilo prednašano z isto občutenostjo kot prej petje. Izgovarjava je bila idealna, lepi, zvočni vokali, izraziti konzonanti.

Name je napravil Dunaj mogočen vtis in rekel sem si: pojdi in napravi tudi ti tako, kajti tu je samodejavnosti odprta široka pot! —

¹ Gl. L. Pibovec »Govoreči zbor« — Popotnik 1929, št. 6, str. 168.

Telesna vzgoja na Dunaju.

Ko so pred leti pričeli reformirati šolstvo na Dunaju, niso prizanesli niti telovadbi, saj gotovo stari Jahn-Spiessov sistem ni odgovarjal več duhu časa. Na drugi strani jih je tudi skrb za bodočnost prisilila, da posvečajo največjo pozornost mladini, ki je med vojno trpela veliko pomanjkanje, pred vsem — hrane. Doraščajoča mladina je stradala, vsled tega je zaostala v rasti in tudi zdravstveno stanje ni bilo povoljno. Število šoloobiskujočih otrok je padlo tudi na Dunaju, po uradnih podatkih od 300.000 na 180.000, to je za celih 40%, kar je gotovo veliko. Cela vrsta socialnih ustanov, ki so nastale po vojni, so bile ustanovljene z namenom, da ublažijo posledice vojne. Pri zboljšanju razmer naj bi pomagala tudi osnovna šola.

Telesni vzgoji se je pričela posvečati pažnja, ki ji pritiče. Število telovadnih ur se je zvišalo na tri redne in poleg tega imajo še dve uri popoldanskih mladinskih iger, če prištejemo še dneve obligatnega kopanja, izletov v naravo, odnosno drsanja in smučkanja v zimskem času, vidimo, da se telovadi dnevno. Telovadnice, ki niso popolnoma ustrezale higijenskim predpisom, so preuredili. Z zvišanjem ur se je pokazala potreba po novih telovadnicah. V vsaki telovadnici je parket ali pa tla iz linoleja, ki se redno pred vsako uro zbrisejo s cunjjo, kar opravljajo učenci sami. Vstop v telovadnico je dovoljen le bosim, oziroma v telovadnih čevljih. Pozornost posvečajo celo telovadni obleki: dečki telovadijo le v kratkih črnih hlačah, deklice v kratkih hlačah in v beli majci, poleti tudi v plavalnih trikotjih.

Največjo pozornost pa so na Dunaju posvetili zboljšanju telovadnega sistema. V bivših avstrijskih šolah je bil uveden Jahn-Spiessov sistem, imenovan po izumitelju Jahnu in Spiessu, ki ga je priredil za šolske razmere. Uveden je bil pred 50 leti in je odgovarjal takratnemu militarističnemu ustroju telovadbe ter duhu časa. Slaba stran tega sistema je, da posveča veliko preveč časa redovnim vajam, ki so same na sebi suhoparne in počasne, dočim hoče otrok življenja, skakanja, tekanja in igranja. Druga slaba stran je, da goji veliko preveč orodno telovadbo, umetne vaje, a nova načela zahtevajo izvajanje kolikor mogoče prirodnih vaj, kakor skakanje, tekanje, plezanje i. dr. Po Spiessu se vadijo vse vaje simultano, tudi na orodju. Vse vrste vadijo na istem orodju hkrati in vse vrste iste vaje in še te na štetje, da se niti pri tej telovadbi ni mogel učenec razvijati individualno. O razdelitvi vrst na boljše in slabše telovadce ni govora, zato ni bilo nobenega tekmovanja med seboj. Tako se je moril nagon za samostojno udejstvovanje tudi pri telovadbi.

Reformatorično delo je bilo tem težavnejše, ker se je moral ta zastareli sistem zamenjati za popolnoma novega. Zastarelost sistema vidimo tudi v tem, da so morali reformatorji podrobno utemeljevati nekatere nove teze, ki so pri nas obče znane in jih je postavil kot temelj sokolske telovadbe že pred 65 leti Tyrš.

Vsled nedostatkov Spiessovega sistema so že pred vojno vpeljali v telovadnico švedski Lingov sistem, ki se je tudi pri reformi precej vpošteval, ker je ortopedičen, na znanstveni podlagi sestavljen sistem. Po večini so vse vaje umetne, a imajo namen krepiti gotove skupine mišičevja. Orodje je tako urejeno, da je vedno ob stenah in takoj ali v kratkem času pripravno za uporabo. S tem se prihrani obilo časa za pripravlanje in pospravljanje orodja. Na orodju lahko vadi istočasno več učencev in so menjave hitreje mogoče.

Reformatorja avstrijske šolske telovadbe sta profesor dr. Karl Gaulhofer in dr. Margareta Streicher, poslednja posebno deklishe in ženske telovadbe. Kakor sem zgoraj že omenil, sta povzela veliko iz švedske telovadbe, posebno, ker ima večina vaj visoko fiziološko vrednost in zaposluje vse skupine mišičevja. Veliko pažnjo sta posvečala dalje naravnim vajam, ki jih priporoča posebno Francoz Hebart in

tudi raznoterostim, ki so po večini zabavnega značaja, vendar imajo tudi telovadno vrednost. Po njihovem mora biti telovadba:

1. naravna,
2. vaje morajo vplivati na vse skupine mišičevja,
3. vaje morajo biti starosti in spolu primerne,
4. pri vajah se mora izražati tudi učenčeva osebnost.

Upoštevač zgorajšnja načela, izvajajo naravne gibe, kakor skakanje, tekanje, posnemovalne gibe in raznoterosti. Vaje, ki niso fiziološkega niti praktičnega pomena, se ne vadijo. Vsaka poedina vaja mora vplivati na gotovo skupino mišičevja ali del telesa, vse pa tako, da vplivajo na vse mišičevje enakomerno. Pretežke vaje, kakor tudi take, ki niso primerne konstrukciji telesa, se ne izvajajo. Da telovadne ure niso presuhoparne in da se učenci lahko individualno razvijajo ter pokažejo svoje spretnosti, vadijo poleg že poprej omenjenih raznoterosti tudi igre.

Upoštevač ta načela, je bilo potrebno prevreči tudi dosedanjo metodo. Vadbena ura prične z lažjimi vajami, ki se stopnjujejo proti sredini, kjer dosežejo višek. Ko so že učenci utrujeni, pojenjuje težkoča vaj. Opuščajo pa razdelitev vaj na orodje, ker ta razdelitev ne ustreza več. Odločilno je dejstvo, kako vplivajo vaje dotičnega orodja na posamezne dele telesa, n. pr. drog, krogli — vesna orodja, konj — skok, miza — metna orodja. Telovadba v ožjem pomenu besede pa ne sme biti samostojen predmet ali celo »veščina«, ki nima nikakih skupnosti z ostalimi predmeti. Saj ravno z gibi lahko učenci opišejo razna dela, o katerih se na nižji stopnji ne morejo izraziti niti ustmeno, niti pismeno, niti z risanjem. N. pr. težko bo deček opisal, kako kosec kosi, še težja bo zanj risba, lahko pa bo pokazal, kako kosec stoji in maha s koso. Če posnema delo kosca nekaj časa, že s tem telovadi, saj vadi lehti s tem, da maha in ojačuje hrbtenico, ker je predklonjen in se suče telo v križu. Takih posnemovalnih vaj je pa mogoče uvrstiti brezštevno. Snov za oblikovanje daje na nižji stopnji vedno stvarni pouk, ki je osrednji predmet celotnega razrednega dela in s tem je izvedena tudi že koncentracija. Telovadno snov si poišče učitelj z učenci, včasih bo kako delo pretiraval, tako, da dobi izdatnejše gibe. Vzemimo enoto »Pot iz šole«. Ko opoldne zvonj (zvonjenje z velikim zvonom, pretiravani predkloni), gredo učenci veselo in hitro domov (hitra hoja ali tudi tek okoli telovadišča). Ker so že lačni, nekateri tudi bežijo (tek). Med potjo vsakega lepo pozdravijo in se mu odkrijejo (prikloni in posnemanje odkrivanja). Pri potoku morajo A, B in C preko brvi, ki pa je zelo ozka; zato morajo paziti, da ne padejo v vodo (stopanje po gredi). V mlake ne stopajo, redni učenci se jih izogibljejo, korajžni pa poskačejo čez mlake. Na potu se vsakemu umaknejo s pota (mimohodi ali tudi prepletanja v vrsti) itd. Tako je na Dunaju združena telovadba 1.—3. šol. leta z ostalimi predmeti v celoto.

Vadbena ura na srednji in višji stopnji se deli na tri večje skupine, in sicer:

A. Poživlajoče vaje, vaje zanimanja in razigranja.

- B. 1. Vaje telesa.
2. Vaje ravnotežja.
3. Vesa.
4. Vaje spretnosti in moči.
5. Tek.
6. Skoki.

C. Umirjevalne vaje, zbor in ohladitev.

Vadbena ura prične običajno s kako veselo tekalno igro, ki pri njej sodelujejo hkrati vsi učenci, da se razživijo in naskačejo po mili volji. Takoj spočetka spravi učitelj telovadce v veselo razpoloženje, predrami zaspance, tuintam je treba pregnati malo lenobe in s tem mladino usposobiti za živahno delo.

Tem sledijo vežbe skupine B, ki zavzemajo dve tretjini vsega časa in jih imenujejo oblikujoče vaje. Pred vsem so to različne proste vaje brez štetja. Za vsako skupino mišičevja je določenih par gibov, med te se vpletajo še vesele raznoterosti. Vaje v ravnotežju izvajajo prosto (n. pr. skakanje po eni nogi) ali pa na orodju (na gredi ali v švedski klopi). Na orodju slede vese, vaje moči in deloma tudi skoki. Na prostem tekajo na krajše distance, v telovadnici se dosti tudi igrajo. Posamezne skupine B-vaj lahko zamenjavajo ali združijo v eno skupino, n. pr. skok s krogi so vaje v vesi in skoki.

Da učenci ne zapuste razgreti telovadnice, se učenci zadnjih 5—10 minut umirijo in ohladi. Zato igrajo z žogo ali kako družabno igro.

Ko sem videl delo v praksi, sem bil zadovoljen s tem, kar so izvajali. Vsakemu imponira živahnost in spretnost učencev. Ves čas je deca veselo na delu. Vrste so maloštevilne, po večini 5—7 telovadcev, izjemoma le številnejše. Deklice vadijo tudi ritmične vaje, vendar si še učitelji niso popolnoma na jasnem, v kakšnem obsegu naj bi jih izvajali. Še nekaj je, kar vsakdo opazi, to je, da redovnih vaj ne vadijo. Čudno se nam zdi, ker smo navajeni videti telovadce strumno prikorakati na telovadišče in strniti se s preciznim razstopom. Tega tukaj ne vidimo. Vsak učenec stopi na prostor, ki si ga je izbral začetkom leta. Pri menjavi gredo od orodja k orodju kar v skupinah. Opustitev redovnih vaj zagovarjajo s tem, da mora itak ves čas telovadbe vladati red in ni potrebno vaditi še posebej redovnih vaj. Opustitev te panoge odgovarja tudi antimilitarističnemu duhu, ki vlada pri njih.

Poleg telovadbe imajo vpeljane tudi mladinske dneve in sicer po dve uri tedensko, kar je popolnoma razumljivo, ker velemestna deca, ki stanuje v hišah vojašnicah, pač nima doma prilike za igranje. V poletnih mesecih so obvezni tudi izleti v bližnjo in daljno okolico. Značilno je, da dobi učitelj, ki spremlja deco, po vrnjeno vožnjo in dnevnice 10 šilingov, če se je nahajal več kakor 6 ur zunaj. V zimskem času se vadijo otroci v drsanju in smučkanju. Na vsakem javnem drsališču je rezerviran prostor za učence, seveda brezplačno. Kopanje je obligatno skozi vse leto. V večjih kopališčih, kakor v Amalienbadu so celo nastavljeni učitelji, ki učijo učence plavati. Torej je za telesno vzgojo na Dunaju vsestransko poskrbljeno.

Končno bo marsikoga zanimalo, kakšen je razloček med sedanjim avstrijskim in med Tyrševim sestavom, ki je vpeljan pri nas. V sestavu ni bistvene razlike. Kdor pozna Tyršev sestav, ve, da je zelo obsežen. Vse vaje, ki se vadijo sedaj na Dunaju, so tudi v Tyrševem sestavu. Metodične in razdelitvene spremembe so malenkostne, posebno po vojni, ko se je način izvajanja preuredil po znanem češkem vzorcu Agastona Heller-ja. Malenkostne razlike so v tem, da pri nas vadimo redovne vaje in pazimo tudi na estetiko gibov, dočim na Dunaju ne vadijo redovnih vaj in posvečajo večjo pozornost fiziološkimi učinkom kakor estetičnemu vplivu.

(Ostala poročila izidejo v 10. številki.)

Da-li vzgoja kaj zmore? Če se poglobimo v najgloblje notranje zveze gospodarstva in politike, menda vedno neobhodno dospemo do vzgojstva.

Nravna avtonomija posameznika, narodov, sveta... je smoter.

Država je kot nosilec politike, gospodarstva, vzgojstva... le instrument za dosego tega cilja.

(P. Oestreich.)

Literatura dunajske šolske reforme.

Kakor so dunajski pedagogi marljivi v praktičnem delu, tako so produktivni v šolski književnosti. Ne mine skoraj mesec, da ne bi glavni reviji »Schulreform« in »Quelle« naznanili kake nove publikacije. Posebno aktivna je glavna založba »Deutscher Verlag für Jugend und Volk« (Burgring 9), ki je oficialna zastopnica dunajske šolske reforme, saj je mestna občina njen glavni delničar.

Založba je v najpopolnejšem razmahu. Njene krasne šolske in mladinske knjige so odnesle na lanski razstavi v Leipzigu svetovno prvenstvo. Tudi pedagoška dela so skrbno izbrana in izdana v raznih zbirkah (»Lehrerbücherei«, »Quelle«, »Päd. psych. Arbeiten«), kakor sta posebno priporočljivi tudi reviji »Quelle« in »Schulreform«. Zanimiva je zbirka razrednega čtiva z najboljšo vsebino in najlepšo opremo. Sploh je »D. V. f. J. u. V.« vzor novodobne pedagoške založbe, ki skuša ugoditi časovni potrebi, okusu in — ceni.

Udeleženci dunajske ekskurzije so si ogledali stalno šolsko razstavo te založbe in g. ravnatelj založbe je bil slovenski skupini tako naklonjen, da je nudil pri vseh knjigah 30% popust, kar so nekateri »pedag. bibliofili« hvaležno kvitirali z izdatnim nakupom. Tudi uredništvo »Popotnika« je stalno deležno vsestranske podpore (knjige, slike...), zato prilagamo tej številki seznam založbe.

E. V.

Za uspešno študijsko potovanje na Dunaj

se morate seznaniti z reformistično dunajsko pedagoško literaturo.

»Verlag f. Jugend u. Volk« na Dunaju (Burgring 9) Vam nudi v svojih zbirkah »Lehrerbücherei«, »Arbeiten zur pädagogischen Psychologie«, »Bücherei der Quelle« in s svojima revijama »Schulreform« in »Quelle«

najugodnejšo priliko, da temeljito

spoznate načela dunajske šolske reforme:

»Razred — življenska in delovna zajednica« (Büch. »Quelle« št. 15)

»Delo na poizkusnih šolah« (Lehrerbücherei 19—20).

»Novodobno pisanje« — Legrün (Lehrerbücherei 12).

»Roditeljski večeri« (Lehrerbücherei 24).

»Otroške telovadne ure« — Gaulhofer in Streicher (Lehrerbücherei 69—72).

»Avstrijska šol. reforma« — Fadrus (Lehrerbücherei 58—60) itd., itd.

Preglejte seznam in izberite!

Sreskim in krajevnim knjižnicam in učiteljstvu

priporočamo dela:

- Andrèe: Radio. Broš. 60 Din, vez. 76 Din.
Badjura: Vodič kroz Jugoslovenske Alpe.
I. del: Slovenija. Vez. 100 Din, eleg. vez.
v polplatno 120 Din.
Badjura: Pohorje. Vez. 40 Din.
Badjura: Kozjakovo pogorje. Broš. 12 Din.
Badjura: Zasavje. Broš. 25 Din, vez. 27 Din.
Beg: Naše gobe. Vez. 50 Din.
Belè: Sadjarstvo. Vez. 52 Din.
Bevk: Botanika za šolo in dom. Vezana
150 Din.
Bezjak: Posebno ukoslovje slovenskega uč-
nega jezika v ljudski šoli. I. in II. zv.,
broš. 24 Din.
Brosman-Kriebel-Lajovic: Ročna dela iz
papirja in lepenke. Broš. 90 Din.
Brosman-Červinka-Lajovic: Dela iz lesa.
Broš. 125 Din.
Brosman-Lajovic: Izrezanke, prepleti, tisk
in vzorci. Broš. 90 Din.
Cankar: Slovenski bijografski leksikon. I.,
II. in III. zvezek, broš. à 100 Din.
Cvijić: Balkansko poluostrvo i južnoslo-
venske zemlje. Broš. 76 Din.
Dinič-Milutinović: Školska higijena. Broš.
9 Din.
Drtina: Miselni razvoj evropskega člove-
štva. Broš. 20 Din.
Druzović: Posebno ukoslovje šolskega pev-
skega pouka. Broš. 16 Din.
Fink: Posebno ukoslovje slov. učnega je-
zika v osnovni šoli. Broš. 12 Din.
Fink: Posebno ukoslovje pouka v elemen-
tarnem razredu. Broš. 16 Din.
Fink: Posebno ukoslovje zemljepisnega po-
uka v osnovni šoli. Broš. 12 Din.
Fink: Posebno ukoslovje zgodovinskega po-
uka v osnovni šoli. Broš. 12 Din.
Foerster: O strokovnem šolstvu. Broš. 5 Din.
Gruden-Mal: Zgodovina slov. naroda. 6
zvezkov, broš. à Din 16-50, 7. zv. broš.
20 Din.
Humek: Sadni izbor. 40 slik na lepenki in
navodilo. 115 Din.
Humek: Praktični sadjar. Vez. 80 Din.
Jeglič: Naše prijateljice. O življenju in
cvetenju sobnih rastlin. Vez. Din 45-60.
Kabaj: Cerkniško jezero in okolica. Vez.
50 Din.
Kocbek: Savinjske Alpe. Vez. 125 Din.
Kranjec: Zgodovina Srbov. Broš. 28 Din,
vez. 38 Din.
Kunaver: Na planine! Vez. 28 Din.
Kunaver: Kraški svet in njegovi pojavi.
Vez. 38 Din.
Lah: V borbi za Jugoslavijo. Broš. 12 Din,
vez. 20 Din.
Melik: Jugoslavija. Zemljepisni pregled. I
in II. del, broš. à 50 Din.
Melik: Zgodovina Srbov, Hrvatov in Slo-
vencev. I. del, meh. vez. 12 Din, II. del
22 Din.
Novak: Gnetenje in oblikovanje. Izrezova-
nje. Broš. 25 Din.
Novak: Risanje s podrobnim učnim načr-
tom in navodilom za prvih osem šol. let.
250 Din.
Ozvald: Kulturna pedagogika. Broš. 32 Din.
Pirc: Čitanka o higijeni. Vez. 60 Din.
Pivko: Carzano. 5 zvezkov, broš. à 20 Din.
Pivko: Rame ob ramenu. 3 zvezki, broš. à
20 Din.
Rus: Zdravje mladine. Broš. 40 Din, vez.
45 Din.
Rus: Prva pomoč. Vez. 36 Din.
Schreiner: Analiza duševnega obzorja otro-
škega in duševni proces učenja. Broš.
12 Din.
Seidl: Moderna izobrazba. Broš. 16 Din,
meh. vez. 20 Din.
Seidl: Rastlinstvo naših Alp. Vez. 15 Din.
Stanojević: Narodna enciklopedija srpsko-
hrvatsko-slovenačka. Doslej izšlo 36 zvez-
kov, à 45 Din.
Sarabon: Čehoslovaška republika. Broš.
10 Din.
Sarabon: Gospodarska geografija. Vezana
48 Din.
Vošnjak: U borbi za ujedinjeno narodnu
državu. Vez. 140 Din.
Zor: Solnčenje. Broš. 12 Din.

Navedene knjige se dobe v

KNJIGARNI UČITELJSKE TISKARNE

v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.

Knjigarna sprejema naročila na vse domače in inozemske liste, revije itd.
Knjige iz inozemstva se naročajo pod najugodnejšimi pogoji.

Pri večjih naročilih odplačila in popusti po dogovoru.